

పార్వతీవరిణాయనాటకము

ఇది

చిలరీమర్రి లక్ష్మీనరసింహులచే

రచియింపబడినది.

2000 పాతములు.

కానము సేంకృతము.

మాస్టేరు బృహద్రావుచే

కృతి ద్వారా నిర్వహణము ద్వారా కళా లయ - ను

విక్రయించి ప్రకటింపబడినది.

1919.

ఉ పా డ్ధా త ము.

చిన్నతనమునుండియుఁ జనఁగువాసలలో నాకుఁ గొండొక యుభేరుచి గుఱుంకు లుచే నీవఱకు నారచించిన వచనకావ్యములకుఁ దోసుగ నెద్దియేని యొకనుహాకవి ప్రణీత మగునాటకమును గీవ్యాగభాషణుండి యాంధ్రకఠింపవల నునని నేను దలపోయు మఁట నాన్నే హితులలో నొకగు బాణకవిప్రణీత మగు పార్వతీపరిణయము గానఁబఱచు ముగ నున్నవనియు దానిఁ దెలిసింపు ముయు నాతోఁ జెప్పిరి. అంతట నే నాపుస్తకముఁ దెప్పించి వదిలి మఱియొకవ్యాతప్రతి యొకమిశ్రులియొద్ద నుండఁగాఁ దెప్పి చెఱికిని బోల్పి చూచి పాఠములయందున్న స్వల్పభేదములను నాబుద్ధికి గుఱువ్రమని తోఁచినట్లు సవరించి గ్రహించి యాచిన్న నాటకము నాంధ్రీకఁంచితిన. రఁసంభముగ నున్న మూలగ్రంథమునందలి సారస్య సేమియఁ జెవకుండఁ దెఱుగునగు మార్పలయు నని ప్రయత్నించితిని. నావ్యయత్నమును నే సంతవఱకు నెరవేర్చితిని దెప్పటకు నే ననవచ్చుచును. ఆవిషయమును గుఱుగోహణచణమిద్దులయిన చదువరులు నిర్ణయింతు రని వాఁకి విశుదుమన్నాఁడను. నా కీ గ్రంథము నాంధ్రీకఁంచుటలోఁ గోసుపడిన బ్రహ్మకీర్తి యాకుండి వ్యాసమూర్తికాస్తులవాఁకిచి బ్రహ్మకీర్తి కోమా, చక్షిణామూర్తి కాస్తులవాఁకి వసేక నమస్కారములు కృతజ్ఞతాపూర్వకముగా నొన్న చాహాకవియగు బాణుఁడగుఱ్చి యిందుక ప్రసంగించెదను.

బా ణ క వి

ఇతఁడు సంస్కృతకవులలో మిగుల సుప్రసిద్ధుఁడు. ఇతఁడు క్రాంతిచేకమున జననమొందెను. తండ్రి చిత్రీభానుఁడఁ; తల్లి గాజదేవి. ఇతఁ తల్లినింకను బిరువుఱును బాల్యమునందే గతింపఁగా స్వయంకృషివలన నితఁ డసమానసాహిత్యమును నిరూపించి కవిత్వమును సంపాదించెను. ఇతని పాండిత్య మసమానము. పండితప్రకరముచేత నత్యంతముఁ గొనియాడఱుడు మార్చచంత్రీము, కాదంబం యను వచనకావ్యముల నీబాణుఁడే రచియించెను. పద్యకావ్యము లెవ్వియుఁజనితఁడు రచియించినట్లు కనఁబడుదు. కాని పార్వతీపరిణయనాటకము, చండికాశతకముగూడ నితనిచే రచియింపఁబడినవి. పార్వతీపరిణయమునందును రత్నావళియందునుఁ గల సామ్యవర్ణనలు చూచి కొందఱు రత్నావళినాటకమునుఁగూడ బాణుఁడే చేసి కర్తృత్వము తనప్రభువకు మార్చినననం దాలోపించెనని వ్రాసియున్నారు. పార్వతీపరిణయమునుఁ జుడికాశతకమునుఁ జేయు టచేత నితఁడు శివభక్తుఁడని తేటపడుచున్నది. ఇతఁడు తక్కిన సంస్కృతకవులలెఁ దెచ్చకావ్యముల రచియింపకున్న ను నధిక సాహితీపటిమవలనఁ, రసప్రవృత్తిబాహుళ్యము వలనను శబ్దసౌందర్యనిలనకుఁ గథాచమత్కృతినిలనకుఁ గల్పనాపొగల్గ్గము నిలనను నీకవిశిఖావసే పద్యకావ్యముల రచియించిన మాఱు, భారణి, శ్రీహర్ష, కాళిదాసాదుల తో సమానగౌరవమును గాంచుచున్నాఁడు. సంస్కృతమునందు గవ్యకావ్యములకు

దాఠీసి క్రొత్తపుంత తొక్కిస్తూ సాహసివడీతఁజే. వీని మార్గము ననలంబించి సుఖం
 ఘండు వానవదర్తను, దండి చళకుమారచరిత్రమును గద్యములుగ రచించిరి. ఇతని
 యందు గీర్వాణకవులకుఁ గలిగినగౌరవ మీతని పాటకమునుబట్టియు శతకమునుబట్టియుఁ
 గాక కాదంటి హస్తచరిత్రలవలనే యయియున్నది. 'కాదంటి రసజ్ఞానం నహాకోపి
 నరోచలే' * యను లోకోక్తియట్టి విద్వాంసులు కాదంటియం దెన్నిగుణవిశేషములు
 కనుపట్ట నాగ్రంథకర్తను గౌరవించిరో తేటపడును. కాదంటిశబ్దమునకు మవ్యమని
 కూడ నర్థముండుటచే నారసముద్రావినవారు పరవశత్వము నొందుదురని పండితులు
 క్లేషించియున్నారు. 'బాణోచ్ఛిప్తం జగత్స్వయం' అని యింకొక లోకోక్తియున్నది.
 ప్రపంచమంతయు ననగా భాషాప్రపంచ మంతయు బాణుని యెంగిలియే యని దాని
 యర్థము. సంస్కృతియునందు బాణుండు ప్రయోగింపక విడిచినశబ్దముగాని, వర్ణింపక
 విడిచిన యంశముగాని లేదని దాని భావము. ఆర్యసప్తకతి చేసిన గోపర్ధనాచార్యుల
 వారు బాణుండు 'పుంభానసరస్వతి' యని వ్యాసీయున్నారు. జయదేవుండు తనప్రస
 న్న రాసననాటకమునఁ గవుల బ్రశంసించుచు 'బాణుండు సరస్వతికి పుష్పబాణుం
 డెని' నుతియించినాఁడు ఇంక ననేకులు ప్రాచీనకవులు బాణుని బహుఽధముల
 నుతియించి యున్నారు.

మనవారు పూర్వకాలమునందు దేశచరిత్రములు వ్రాయకపోవుటచే నిట్టికవిసార్వ
 భౌము లేవాటివారలో, యెందు వసియించిరో, యెట్లు తమజీవితకాలము గఱపిరో
 తెలియుటకు మనకు శక్యము గాకయున్నది. అదృష్టవశమున నీబాణునికాలము నిర్ణయం
 పఁ గొన్ని మాధారములు చొరకైనవి. ఈకవి కాలము నిర్ణయించుటకు వాని ప్రభువైన
 హర్షవర్ధనునికాలము తెలిసికొనవలయును. ఈహర్షవర్ధనునికాలము తెలియుటకు వాని
 సమకాలికుండైన యొక విదేశీయుని గ్రంథ మాధారము చేసికొనవలయును. హయవు
 నుత్సాంగను చీనాపౌద్ధుఁ డొకఁడు పౌద్ధమతమునకుఁ బుట్టిల్లని భరతఖండమునుండి
 తమచరిత్రములను గొనిపోవ వచ్చి యాసేతుశీతాచల మగు దేశమంతయుఁ బరునాణు
 సంవత్సరముగా తిరిగి తానుజూచిన రాజులగుఱ్ఱియు, దేశములగుఱ్ఱియు చరిత్ర
 వ్యాసినాడు. అదియే మనకిందు ముఖ్యమయిన యాధారమయియున్నది. ఆచరిత్ర
 ముబట్టియు నితరాధారములబట్టియుఁ జరిత్రకారులు వ్రాసినట్లు నే నిందు వారీయు
 దును. కన్యాకుబ్జదేశమునఁ బ్రభాకరవర్ధనుండు పాలించుచుండెను. అతని మరణా
 నంతరమున వాని పెద్దకోనుకు రాజ్యవర్ధనుండు రాజయ్యెను. కర్ణసువర్ణ భేశాధీశ్వరుం
 డైన శశాంకభూపాలుండు రాజ్యవర్ధనునిపై దండెత్తి నానిఁ జంపఁగా మఁత్రులు నాని
 తమ్ముఁ డగుశాన్తివర్ధనునికి శిలాదిక్కులఁ దెనుటరుదుతో రాజ్యమొసఁగి పట్టాభిషేకముఁ
 జేసిరి. కన్యాకుబ్జను నేలినరాజులలో నితఁడు గఱుఁ బ్రసిద్ధుండు. ఇతఁడు పౌద్ధ
 మతమునం దస్యంతోదకము కలవాడయి సుగుణంతుండయి యనేకకవిహారములను,

* కాదంటి రసజ్ఞానము ప్రియముగాదని కామహుం డయినవారుండు ననఁడు.

వైద్యశాలలను, స్తూపములను గట్టించి ఘనమయ్యెను. చీనాదేశీయుఁ డానానావు నుత్సాహమున క్రామరూపదేశమునందు నాలందమకమునందుండెగా, పూర్వవర్ణముఁడు వానినిఁ బిలువనంపి యాదరించి, రాకఁగూర్చియు, వానిదేశమునందలి చిత్రిములనుఁ గూర్చియు ననేకప్రశ్నలు లడిగి సంతృప్తుఁడయ్యెను. చీనాదేశీయుఁడు మనదేశముఁ గ్రీస్తుశకము 629 సంవత్సరము మొదలు 645 సంవత్సరమువఱకుఁ దిరిగెను. కాబట్టి పూర్వవర్ణుఁ డాకాలపువాఁ డగుటను సంశయముండదు. ఇదిగాక కొన్ని యితరభాషా ములఁబట్టి పూర్వవర్ణుఁడు క్రీ.శ. 610 మొదలు 650 సంవత్సరములవఱకు కన్యామిట్టము శేలినట్లు చరిత్రకారులు నిర్ణయించిరి. కాబట్టి పూర్వవర్ణుని యాస్థానపండితకవి యగు బాణుఁడు గ్రీస్తుశకము సప్తమశతాబ్దిప్రారంభమున నుండెకతప్పదు. బాణుఁడు తన యేలక యగునారాజుచరిత్రమును పూర్వచరిత్రమును వచనప్రబంధరూపముగా రచించి యున్నాఁడు.

పార్వతీపరిణయనాటకమునను గఢాంశమును బాణుఁడు స్కాందపురాణము నుండి గ్రహించెను. విక్రమాదిత్యుని సభలోనుండునట్టియు నించుమించుగ చూడెం డు బాణునికన్న బూర్వుడగునట్టియు కాళిదాసీకథనే స్కాందమునుండి గ్రహించి కుమారసంభవమును మహాకావ్యముఁ జేసెను. ఈ యిరువురు నొకమూల గ్రంథమునుండియే కథ గ్రహించుటచేతనో యొకరవుస్తకమును చెందవలదు చదువుటచేతనో మఱి యేపేతువుచేతనో కుమారసంభవ పార్వతీపరిణయములలో గొన్ని సామ్యవర్ణనలు కలవు. పాఠ్యశాల బాణుఁడు తనకుఁబూర్వుడయిన కాళిదాసుకవిత్వమునందలి గౌరవముచేత స్కాందము చక్కఁగాఁ బఠించుటచే నందలి కొన్నిమాటలు, వర్ణనలు నిందుఁ బడియుండవచ్చునని పండితులుకొందఱిఁ జిట్టిప్రాయపడియుండిరి. కొన్ని యట్లు వున్నను, స్వభావవర్ణనము, పదలాలిత్యము, రసపుష్టి, మృదుశైలి మొదలగువిషయములలో బాణుఁడును కాళిదాసునకుఁ దీసిపోవువాఁడు కాడని పెక్కుపండితులు వాగిసియు న్నారు. ఈనాటకమునందు నారదుఁడు మహానాయకమునుండి క్రిందికి దిగువచ్చుచును, మూడవయంకమునందు వసంతము వర్ణించిన యవ్వశును, నాలుగవయంకమున శంకరుని సౌహృదాభివేషమును వర్ణించినవచ్చుచు చెయఁబడిన కల్పనలు చదువునారి కామాట నిజమని తోచకమాడదు. సంస్కృతమునందంత రసవంతమైన యీనాటకమునుఁ దెఱఁగించుటలో నాయొనర్చినవోషములను గణింపక పండితులు గుణము లేవైననున్న గ్రహించి యీగ్రంథము నాదరింపఁ బొందించుచున్నాడను.

ఇట్లు విన్నవించు;
విధేయుఁడు;
గ్రంథకర్త.

ఈనాటకము: నందమచ్చు పాత్రములు.

పురుషులు.

శంకరుడు—కథానాయకుడు.

హిమవంతుడు—పార్వతితండ్రి.

నారదుడు—దేవబుషి.

మహేంద్రుడు—దేవతల రాజు.

దేవనంది—ఇంద్రనేవకుడు.

బృహస్పతి—దేవగురువు.

దేవలుడు—దేవదూత.

కాముడు—మన్మథుడు.

వసుంతుడు—మన్మథమిత్రుడు.

నంది—శంకరుని నేవకుడు.

శిలాధరుడు—హిమవంతుని నేవకుడు.

విష్ణు—

బ్రహ్మ—

సూత్రధారుడు—

స్త్రీలు.

పార్వతి—హిమవంతునిపూతురు (కథానాయిక).

మేన—పార్వతితల్లి.

వాసంతిక—వనదేవత.

రంభ—దేవవేళ్య.

రతి—కామునిభార్య.

జయ—

విజయ—

} పార్వతి చెలికత్తెలు

కాశికి—హిమవంతుని యింటనున్న యొకయోగిని.

నటి—

ఇంకను నిందు విద్యాధరులు, కులపర్వతములు, భూతము, వృద్ధాంగములు స
ర్బానుసారముగా వత్తురు.

శ్రీ

పార్వతీపరిణయనాటకము

నాంది.

“ మొదల ప్రేమను నెఱిగినై హరుమొగంబుం జూడి నాసక్తమై
పాదున నిన్ను కలగి ధూమపు నెపమ్ముం బూని మోడ్పొంది భ
ర్తృదృగై క్షంబయి తిప్పుట న్వరభసోద్వృత్తి గ్గను స్వాధ్యక్షలా
స్పదమై పొత్తెను పార్వతీ పరిణయూచ్యుష్టి మ మేలుతనో. ”

మఱియు :—

తే. గీ. అన్యు లగువా లకు నసమాన్య మగుచు
బిబలు దర్పంపు తావగు పచ్చబిల్లు
నఘటితఘటనాతిసమర్థ మైనప్రభుత
స్థిరమనస్కులొండెను మేలుండెమ్మఱగాత.

సూత్రాధికారులు— (నాంద్యంతమందు సప్రకామముగ నంజలిం బట్టి)

క. అమితబ్రహ్మాండమటం
బయనకు ల గ్గదవఁజేయు పఁపూర్ణానం
దమయులు పురాణద పతు
లుమామహేశ్వరులు భూతి యొసఁగుత మాకు -.

(అని పుష్పాంజలిం జల్లి తెరవంకఁ జూచి) ఓసీ ! యిటు రా.

నటి— (ప్రవేశించి) అయ్యా ! ఇ గో నేను వచ్చినాను.

సూత్రా— ఓసీ ! యీసభ యిప్పుడు పార్వతీపరిణయ మను నొకానొక యల్లి
నవరూపకమును జూడఁగోరుచున్నది నురా !

నటి— అయ్యా ! యది యేకవి రచియించిన కృత్తియై యుండవచ్చును ?

సంః సూ. ౧— తే. గీ. అంబులహగర్భముఖిరంగమందు లాస్య

గునీత మొనరిండు వాణి యేఘనని నాల్క

నాబ్బమును జచ్చి నపలకు బాణకపిరాజు

కలఁచు వత్సాస్వయాంభోధిక్వాస్తుభంబు.

ఆయనచేత సంస్కృతమున రవింపఁబడి చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహకవిచేఁ దెనిగింపఁ బడి నిచ్చిత్రగంవిగానమగు నీకథచేత సభ్యుల నానఁదింపఁ జేయుదము.

నటి — ఆయ్యా ! యితరనాటకము లనేకము లుండగా దేవరకు దానియం యభిలాష మేల కలుగవలెను ?

నూత్ర—క. సంచర్యశుద్ధియుం గభ
పాఁ దిక రసపుష్టియిందుఁ బూర్ణతఁగనియా
నాదము నిచ్చటిసభ్యుల
కందళును గొలుపఁజాలు నంబుజనేత్రా.

ఆంపలి గంగాసౌత్వముచేతనే దానియం దభిలాషఁ గలవాఁడనైనది.

నటి — అట్లయిన యుక్తమే.

నూత్ర—(నటినిఁ జూచి) ఓసీ! పార్వతీపరిణయ ప్రసంగమునందుఁగూడ నీకథ ననుకూల విచారించుచున్న దానివలెఁ గనఁబడుచున్నావేమి ?

నటి— ఆయ్యా, యీ పరిణయప్రసంగముచేత చునప్పిల్ల బాలనఁడిక కనుకూఱు పరలాభమహోత్సవ మెట్లు కలుగునని నిరంతరము నాహృదియును చింతాకుల ముచున్నది.

నూత్ర— కనారంభము.

తే. గీ. కన్యలనభీష్టములతోఁగఁ పరిధియె
జతనమొందించుచుండుఁ దత్సమయ మెఱిఁగి
మంచుమలహఁడు పెండ్లిచేయిగఁ బఱుఁ
బూని పనిచేయు నారదవనానివోలె.

(నిష్క్రమించుచున్నాఁడు.)

ఇది ప్రస్తావన.

పాపాల్పరిణయనాటకము

ప్రథమాంకము.

(అంతట నాకాశవార్షయన నారదుఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.)

నార—హా! ఈ యనురకార్యభూతులను నెట్టి కుతూహలను జన్మ మెత్తినది
 మిగులు మమ్ము నిశ్చయముగా వికలమునను యది—
 మనిన—న. పొడమినదయ్యు దక్షిణము ను న్నిజభర్తృనిగోధి నాతని
 స్వడిచి గిరింద్రునింటఁ బ్రభకందిన దానతి గౌఁనాఁగ ని
 ప్పవతికి ముదుకొండను దళం నొనరించు మ పేరుఁ గూర్చు ని
 క్కడ నిపుడే ల్పొర్తి లెడఁ గాఁగల నిర్లరకార్య మొచుచునా.
 కొంచె మెడము దిగి చూచి) నే నిపుడు పరిణమానును పేరుఁగల నాయుప్పమునం
 దున్నా యను. అది యుక్తమే.

మ. తనియం జేరలఁ జాఱ్ఱినై వికలముందారప్రసూనానాథునం
 జనితంబై పవనోపనీత మగు నీ సౌరభ్యముం గోగిల జు
 న్మువి తేటు ల్పును వీఁతీనలను న్నాఁర్పరియిం గావించు నీ
 న్ననదీవాఁకణరాజి నామనసు ప్పూర్ణానందముం బొందఁకునా.
 కొందరతో దినుటనభినయించి క్రిందు చూచి) హేం! నే నిప్పుడు భూలోకమునకు
 గ్గఱగా వచ్చితిని. ఎట్లనిన : ...

న. పొడమును కన్నశృంగం గలఁ బోలిచి గూఁడు నగంబులు మఁ గోఁ
 చెకు నని, తోఁచుఁ దేట బిగిచే నిమి పాశ్రమము నేఁబులందుఁ, గోఁ
 చెకు నని కార్మానుప్పనిఁ జే నీ చెట్లని మంబులొప్పి ని
 న్నకువున గూర్చి చూడఁ దల న్నభు దాత్మైఁ గ్రమక్రియంబునా.
 అశ్చర్యముతో మరలఁ జూచు)

తే.గీ క్రమతఁ బొడనుసినట్టి చైలములతోడ
 నదులతోడను చట్టంపుఁ బాపలతోడ

వసుమతీచక్ర మెల్ల నాక సనుమిడిది
కెరుగునటుతో యెఱిగిందితే దిగుచుండుం.

౧౦

ఒకముహూర్తమున హిమవత్పర్వతసమీపప్రమామికి దిగినవాడను.
(కొంచె మిడము దిగూచి) ఈకైలరాజేగదా !

ఉ. ఉన్నతతాపహో భవనోపమశృంగముల న్నన్హాంతరం

దెన్నక యొత్త గిందుకొని యేగెనునో యన భాసమానుడై

యవ్వెలవెల్లు లట్లు తెలుపై సువిశాలత మించు సానుల

స్థగ్నిన నన్నిదిక్కులను గ్రమ్మము నుండెడు కేవ రాజిటున్.

౧౧

అసాధారణమై ధుననీధురంధర మరుమహిమచేత మందరగంధమావన పరిభృతులగు
మహాధరములకన్న నిది యతిశయముగ నన్న దికదా, ఎందుచేతననగా : ..

తే. గీ. భువనగురుడైనపద్మసంభవుడగుసుకుఁ

సంషడకు మెచ్చియిచ్చు రాజ్యపదమూని

పాఠభవము మీఱ సర్వపర్యవేక్షణలు

నేలు నమరస్వరూపుఁ డీకైలరాజు

౧౨

అందుచేతఁ గిన్న గంగలపాటలం జొక్కి కడుఁజాలని కృష్ణసారములతోడను తెల్లని
తోడ లల్లబడె గవలుచందోడయఁబలుకును గల్పించు చమరీమృగ సమాహముల
తోడను గమ్మకఁకుఁకావులచే నాకాశగమనమువలనైన యామాసము నపనయించుచు
జాతిపూవు వాననలం గను కమణియ మఱ నీచరియవారిని ప్రస్తుత కార్యసాధనము
కొఱకు నే నిపు నీ యోగ్యస్థి నగరమును బరివేసించెవను. (అని యట్లు చేసి
ముందుఁ జూచి, ఇదియే యా యోషధి ప్రధనగరము.

చ. పొడవల జేమశృంగములపాఁత ననించు మొగుళ్ళుఁ గల్గి యె

య్యెడ సురభూజవాటులను నింపగు పాఠితలంబుఁ గల్గి మిం

చెడు సురరాజచాపము పృవించు మణిగృహకాంతిఁ గల్గి కొ

ల్పాడుఁ గద నింను నేకను విస్మయమందెర మీపురంబెవన్.

౧౩

(పుకపనేక మధినయించి ముందుఁ జూచి) ఆకసము నొరయు గోపురశిఖరులచేత
నక్షత్రోపకము నెంబుమన్న యిదియే హేమనంతుని మేడి. (ప్రవేశము నభినయించి
యాకాశమునకుఁ జూచి) సీయీ! కందుకీ! వలాచలచక్రవర్తి యొక్కడ నున్నవాఁడు?
ఏమియన్నావు? జేదయైన మేనకతోఁగూడ నేదియో యాలోచింపును లోపలి
మంబుపను న నున్నారనియా. అట్లయినఁ గార్యము విన్నవించుటకిది తగిన సమయమే

(అని నడచుచున్నాఁడు.)

(అంతట హిమవంతుఁడు, మేనక, కొలది పంజనమును బ్రవేశించుచున్నాఁడు.)

హిమ—దేవీ! కన్యాశిష్యత్వము గృహస్థుల కధికతరదుఃఖమును చెచ్చునుగదా మన కుల్కమాటలు మరుసేగారి పెండ్లియాడునకు వచ్చినది. అది యుక్తమే.

తే.గీ. సుదతి చనుమొగ్గలకట్టఁ జూచు నిప్పు
డెడఁచు నొకఁగుంతు విసువక వెడఁదటొమ్ము
గలదు లేదనఁ దగులేత కాననఁకుము
నమరి యున్నది సన్నని యారుబారు.

౧౪

మేన—ఆర్యపుత్రా! తమకు సెలవిచ్చినటు గౌరవివాహముంగళయోన్మూర్త్యురాలయినది.

హిమ—దేవీ! యింకొకమాట వినుము.

ఆ.వె. కోమలాంగినలుదన్ను లెట్టెటువృద్ధి
జెండు నట్టులటులే చిక్కుచున్న
దకట నాశరీర మనిశంబు నీమెకు
మగనిఁ గూర్చు మనసు మఱుఁగుచుంటు.

౧౫

మేన—ఆహారాత్సేములం దీకార్యమునే చింతించుదు దానియందే మనసు నిలుపుచున్న నాశరీరముమాత్రముట్లు తోచుచుంటే లేదా!

హిమ—(ముందుఁకఁ జూచి) దేవీ! వీణాపహారి యనునారచముని యిడఁ బన్నిచున్నాఁడు. అతని కర్ణమును దీసికొనిరమ్ము.

మేన—ఆర్యపుత్రా! బానతిచ్చినట్లు చేసెదను.

హిమ—(లేచి దోసిలియొగ్గి) మహాత్మా! ననుస్కందమున్నాఁడు.

నార—అభ్యుదయపరంపరావాస్తీకస్తు.

హిమ—(వీణమునువైచి యర్ఘ్యము సమర్పించుచున్నాఁడు.)

నార—(గ్రహించుచున్నాఁడు.)

హిమ—(సంతోషముతో చేతులుమోడ్చి)—

ఆ. వె. కోర్కెలు వనపఱిచియొని, సాగునటు నేసి | పరమతత్త్వముఁ బాపమునుదు
తమ్ముఁ బోలువారు దర్శనం దెలు లల్ప | పుణ్యులకు లభించు సునివలేణ్యం. ౧౬
నార—సర్వాశ్రమోపకారులగు మీఁపంటి గృహస్థులను నిస్సృహులైనను మా
పంటివారు చూడఁనిలసినదే.

హిమ—తమకు సెలవిచ్చినది యను గాఢ్యాహ్వానము.

నార—అను గాఢ్యాహ్వానము గాఢ్యాహ్వాతయందు సందేహ మేమిచ్చునది? మఱియును యిశ్యభూమినగు నీవు మాకు దృశ్యనీరు యిచ్చి. ఎందు చేత ననఁగా—

ఆ. వె. సర్వభోకమాన్య జాహ్నులి యనుశంభు

శిరసు డిగ్గి నీరు శిఖర మకలఁ

జేల నశకునూలుచేతనే గద నేలఁ

భువనపాపనియయి పొగడెనగఁగు !

౧౭

హిమ—తమ దుష్టానవర్తయ్యు నేమిదని మీరీలా రన నత్తిచ్చాత్రిము నేయనేల ?

నార—ఆ. వె. నిరుపమానకూపనిలయి చివ్వురుసుతలొ

కలకు నీరు గంగగోరియునన

హిమ—ఇది నిజమే.

నార—అందుఁ బ్రాణమున్నె యనుకూపానుబంధంఁ

బునె సుగుణరాశి వారాశి.

హిమ—ఇది కలదు.

నార—నీ చెప్పెనుమాత్రే నెగు ముక్తేనంచినావు ?

హిమ—మహాత్మా ! ఈరంగతినే కిచ్చారంపుదు నామనసు మిక్కిలి యుజతాపము నొందుచున్నది.

నార—ఆ. వె. నాగభోకమందు నాకభోకమునందు

మర్త్యభోకమందు మానషూటి

కర్మానకుఁడు దొరకఁ దానగత్త్రయిభ్ర

భర్తగాదుఁచె భవదుశ్చిరః.

హిమ—అదియును మీరే నెలవీను సమర్థులు.

నార—(వనలో) ఇకనికెఁ జంపుమాళిమాటఁ జెప్పక సామాన్యచరణలచేత వెళ్ళియుచ్చెదగా. (పాకాశముగా) ఈయర్థమును దివ్యవృష్టితో మేము చూచినారము.

ఎట్లనిన:—నీమాకుఁడు శిశ్యాధిపతుడైన యొకచరునిఁ బుష్యంకలదు. ఇట్టి నాని నవి పితే షేంక కనుఁగొనము.

హిమ—శిశ్యాధిపతం దాననూలుచున్నె యెంతనే గుఱుదున్నాతిని.

నార—ఆ. వె. నీమాజ తొంటినిదునోయునుపంఠి

యచని నరెఱిందునాదికై

నిరుపమానకూపనిధియైన యాబాల

నితరకస్య లట్టు లెంచవలదు.

౧౮

అందుచేత నీమాకై యొకనితో యొకనికి నీ ముదగినదికాదు.

హిమ—నేను తమ దుష్కృతి దాఱును.

నార—మీయభ్యుదయమునిమిత్త మింకొకపాతముఁ గూడ నిందుక నే నుప
దేశించుచున్నాఁడను. ఏమన—

ఉ. ఎవ్వఁడు తాల్పు నీభువనమెల్లను దూఱును తెన్నిదింటిచే
కావ్యనిలోచనత్రితయ మేర్పడె నెట్లును మాటిచేతనే
యెవ్వఁడు బేరల్లలుగ నెంచుకొ యీశ్వరకర్మనామ్యంబో
నశ్చిగుహాళి నీచాయలందుఁ దపంబొనఁచు నిత్తలక్షణో.
హిమ—అదొకమే.

నార—అగుచేత స్వయముగ నీయొప్పునవచ్చిన యాయందు కేటకు శేరికేయక
పూజచేత నేదింపుము.

హిమ—మహాత్మా! ఆశ్రాజ యేమో రచనకే కలకంకు.

నార—అనుమాపకంజన రిన్మత యగునీమాదు గారనిం దెలివి యిచ్చుట,
దర్శుట, మార్వాఁగరములుఁ, బావులు (నన్నందును నంద్ర)కేభావ శేరింపు నీచా
నీవు పరువుము.

హిమ—అలాగున నీ చేయుదును.

నా—(తనలో) విత్తనము నాటలుజినది. చేయదగినపనియు, సామాన్యకృత్తి
చేత నెఱిగించితిరి. అందువలన నచ్చివచ్చె యురొదవు. (ప్ర)కాశముగా) సామాన్య
తుండా ! మేము చెప్పినట్లు కప్పకచేయుము. (అలి యాకాశమాన్యమున నిష్క్రమించు
చున్నాఁడు.)

హిమ—(మాచి)

శ్లో. గీ. పట్టపగటియందును చక్కప్రభలశేరిం
బంతుచెన్నెల క్షిప్రకలఁ బర్యవేశేలి
యగుదున్నాఁడు దిండున కనఘమాక్రి
మానివిభుఁడు చెంపచందనమాకుకోలే.

దేవీ ! ముగ్ధులవనును విన్నావుగదా ?

మేన—కీర్త్యాధికప్రభుఁడును నాగుదును ననుమాట విన్నాఁడను.

హిమ—(తనలో) విశ్వాధికుఁ డెనుమాట బాణునినుచుబండ్లియుఁ దేయదగిన
పని నుపదేశించుటబండ్లియు మాయవ్యమైకొకఁ గంద్ర)కేభుండే నగుదునుట నూచించు
బగుచున్నది. (ప్ర)కాశముగా) నా దోషవిష్టమైన యిటుకేభురపంచవ్యక చేయుటకు,
గునయశ్చుయిని గయొగింపఁ బండున్నాఁడను.

(అ యంతుక నిష్క్రమించుచున్నాఁడు.)

ఇది ప్రథమాంకము.

ద్వితీయాంకము.

[అంతట వాసంతికయను వంశవత పంజేసిండుచున్నది.]

వాసం—“వాసంతికా! తపోనియమునునందున్న చంద్రశేఖరనకు నందనవనము నుండి పూజాపుష్పముల దీసికొనిరమ్మ!” అని నందీశ్వరునిచేత నే నాజ్ఞాపింపబడితిని అందుచేత నందీశ్వరుఁ డాజ్ఞాపి చినట్లు లాకాశమార్గమునఁ జని నిజసారథముల దిగంతముల వెదజల్లు కల్మడ్రుక్రిమకనుములు లోఁగుటకు నందనవనమున కందెదను.

(అని యాలోచనఁ జేయుచున్నది.)

(అంతట రంభ ప్రవేశించుచున్నది.)

రంభ—తారకాసురులందీగ్రహణసాధ్యవశః కీతలను నచ్చూలు మహామేరుగుహలలో డాగియున్నారు. నేనో కుజేరనందిమండల నలహుబుధిని విడిచి త.ణమైనఁ బ్రాణములు నిలుపఁజాలను గనుక వానియొద్దకుఁ జనియెదను. (అని దీనిచున్నది)

వాసం—(రంభను జూచి) ఓహో! ప్రియనాథి రంభ వచ్చుచున్నది! ఆమెదగ్గఁ జూడఁ బోయెదను. (అని యట్లుఁ జేయుచున్నది.)

రంభ—అహో! హిమాత్మకవారీనియను వాసంతిక యిదిగో! ప్రియనాథికి వంగకము.

వాసం—ప్రియనాథీ! యిక్కడి తేలవచ్చితివి?

రంభ—తారకాసురుఁడు చెజుపట్టనను భయమున లంకించుచు నచ్చరలు మేర పన్నననుహలలో డాగియున్నారు.

వాసం—నిజమే, వాడంతటి దుష్టశీఁడజే.

రంభ—కుజేరనందిమంది జూడక నిసునమును జీవమును నేను నిలుపఁజాలను; కి నె చక్కఁగా నెఱుఁగుదువు.

వాసం—అది మనుషే యెఱుఁగుదును. మీ యిట్లవుర యన్యోన్యమున రాగము; ప్రాప్తిమేకదా.

రంభ—తీయట్లుని కొంటింకి యెఱుఁగక బయలువెలు నమ్ములు పీడిం బొంబుయఁగ గలిసి, నెచ్చెలుల పోక జెప్పక నలహుబుధిని జేరఁ బోవుచు మార్గవశము నిలు వచ్చితిని.

వాసం—అట్టి యుర రాగమున కిట్టి వ్యాపారము తగును.

రంభ—ని చెక్కడి కరుగుచున్నావు?

వాసం—నిత్యానందనిజస్వరూపుఁడు, అజననమాత్రోపాహుఁడు నగు భగవంతుఁడు నీలగోపితమగు బూజాపుష్పములకు నందనననుసుండి తెమ్మని నందీశ్వరుఁడు నాకానతిచ్చెను.

రంభ—ప్రియసఖీ! ఆక్కడి కొత్త వృత్తాంత మేదైన నన్నదా?

వాసం—మఱి యేదియును లేదు. కాని తండ్రిపక్షపున నెచ్చెలులతోఁ గూడఁ బౌర్యతి దినదినము వచ్చి మహారోపు నారాధించుచున్నది.

ర.భ—ఆరాధనకు ఫలమేమి?

వాసం—పరమేశ్వరప్రసాదమే.

రంభ—నాగున్నది. అయిన నీవు పశ్చుతకార్యమును జేయఁబొమ్ము. నేను సంకల్పించుకొన్న కార్యమును జేయఁ బోయెదను. (అని నిష్క్రమించుచున్నాడు)

ఇది విష్కంభకము.

[అంతట నిజవశ భూమంటపమునఁ గూర్చుండి మహేంద్రుఁడు ప్రకేళించుచున్నాఁడు.]

మహే—(నుటఁ ద్వారముఁజూచి) ఓతీ! యెవఁడురా యక్కఱ?

దేవ—(ప్రవేశించి) దేవా! యిదిగో వచ్చినాడను.

మహే—నేను మహాకావ్యము నాలోచింపఁబయ్యెనున్నది గనుక బృహస్పతి కులవారినిఁ దక్కఁ దదికరాలను లోపలఁ బ్రవేశపెట్టకము.

దేవ—చిత్తము. (అని నిష్క్రమించుచున్నాఁడు)

(అంతట బృహస్పతి ప్రకేళించుచున్నాఁడు.)

బృహ—(ముందుఁజూచి) ఏమిటి! ఈమహేంద్రుఁడు వివిక్తాస్థానమంటపమునఁ దున్నాఁడు! ఓహో!

శా. కాంచు గొన్నటఁ గొన్నిటం దలితరక్ష శ్లేఢియహావజనుం

గాంచు గొన్నిట శేతనవ్యోలయున్నర్థస్త్రీయుఖాభోజము

ల్లించు గొన్నిట నమ్రవేపకవసుస్కారంబు లిట్లుండిక

స్వించు న్నాను నహస్రనేత్రుఁడగుటఁ జింతించనట్లు ల్మదిక.

కాఱుట్టి యీలని సమీపించెదను. (అని యాలాగునఁ జేయుచున్నాఁడు.)

మహే—(బృహస్పతినిఁజూచి) ఇందు దయచేయఁడు.

బృహ—నుంచిది. (అని భద్రాసనాంఠికమునఁ గూర్చున్నాఁడు.)

దేవ—(ప్రవేశించి) దేవా! దేవనూతయగు దేవబుఁడు తనదొక మనవి యున్న

దని విన్నపముఁ జేసికొనచున్నాఁడు.

మహే—ఆటలులయిన వాని నొక్కని రానిమ్ము.

(అంతట దేవమాత ప్రవేశించుచున్నాడు.)

దేవ — ఈవంభువు బృహస్పతితో కదియో యాలోచించుచున్నాడు. అయిన నాతనిదగ్గఱకు బోయెదను. (అని సవీపించి) దేవరకు జయసుగుఁగాక.

మహేం — దేవమా ! విచారించుచున్న వానికై గనబడుచున్నావేమి ?

దేవ — తారకాసురుని యాక్రమణము గాక మాకు వేరు విచారకాగ్రహ మేమున్నది.

మహేం — ఇప్పుడు స్మృత్యయపరాధ మేమున్నది.

దేవ — హుద్దుమీటిని యనురసించును దేహవారితో నెట్లు మానవి చేయుదును ?

మహేం — దేవమా ! భయపడక నాంధ్రభూగ్యమును మన శిష్యులు.

దేవ — చెప్పుచున్నాడను. వినుండు.

చ. అమరనదిం బనిందు కనకాంబుజము బృకలింపి మా కభీ

ష్టములను సంపన్నతీతిజంతెనుల న్మృపిలంటుం దుంపించి కా

మ్యముల నొసంగు నేర్పుగల మా ముఖ్యోపపు క్షాంతినింపి హా !

(అని సగముచెప్పి యూరకున్నాడు.)

మహేం — అనిష్టముఁగూడఁ జెప్పుము.

దేవ — అమరసతీకచక్రగణా మాసయిఁ దేయఁ దలంతు రాఖిలీ. ౨

మహేం — కుశితకహాయ నుక బుద్ధ్యాచువు బాగమానంతో నింపి నీకింత సుదేహ మెందులక ? మాకు —

ఆ. వె. నుచి బులలి వృక్షుని నామాకాష్టబుఁ

గా నొప్పి గిరులకలుం వచీకి

జగముకెల్లఁ బ్రోవఁజాలు నా కిపు క్షేమ

చచ్చెఁ దారకునడ బ్రహ్మచరణు. 3

అయినను గొన్నిదినములలో దానికీఁబ్రతిక్రియ కాగలదు. సముదిరకార్యములఁ జేయుటకు నీవు పొమ్ము.

దేవ — చిత్తము. (అని నిష్క్రమించుచున్నాడు.)

మహేం — ఆచార్యా ! భయపిమ్ముటం గర్తవ్యమేమి ?

బృహ — ఇంతకుం బూర్వదినముంజే తారకాసురుని యాక్రమణమున సహింపక దే-తాసభతోఁగూడ మేము భగవంతుఁడను షష్ఠ్యసంభవుఁడయి కంగి యక గం-ఁదారకాసుఁడుకు కమారస్వామిచేత, గాక సనితకులచేతఁ బాదండు. అనినాన్యము లింక కనఁపఁదగి మిది—

తే. గీ. యమనులసాక్షువునఁ జంపఱిమాళి నేఁడిం
 చేయుచున్నాఁడు తపము నిస్సంతతోఁడి
 నేయుపాయంబు దేవైన నీచృకునవఁ
 గలుగుఁగాత ముక్కువ యద్రకన్యమీయ

అనంతరము పదునయలగు జనియించు హమాటంబున నేనానిచేర మీ మనోరథక్షేపకాఁగలను" అని యశ్వింఁచి యానతిచ్చేను.

మహేం— గిరీపఁడు గిరిజ నేలూననఁ బ్రకాశించును. విష్ణుట వాంఛనములను హమాటం దెన్నఁడు మన మనోరథమును నిష్ఠింపజేయును.

బృహ— మహాత్ములపలుమలు నిర్భకములు కావు.

మహేం— (జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చికొని సంతోషముతో) వింఁచి యాజ్ఞాపించిన మన కార్యము నంగీకరించినదియుఁబోలి తండ్రిపనుపున నెన్నెలులం గలసి హార్షతి ప్రతి దినమును నచ్చి భగవంతుని దును శేఖరుని నేమియనున్నవని రుభముఖమునుండి కంటిట.

బృహ— అట్లయిన మనకోక సిద్ధించినజే.

మహేం— ఇంకమాభ్యుచేత నేనా?

సీ. ఆతిమంజులబుల్లై గూనందకరము లొనప్పన్సోంగనల వాక్యములచేత
 వీరులకొనలందు విశ్రామింపదు నున్నచారు కటాక్షిక్షణలచేతఁ
 జెలువారు వలరాజుచెఱునెఁగులు లట్లు మొదలంట వంగినబొమలచేత
 జాఙీనపయ్యెన్ద సనరందునో బాహుకమనీయకంకణకవ్వణముచేత
 మాటమాటికి నప్పరోలుండెఱంబు
 సలుపు తావృశవిధి మనమితచేతఁ
 గలకనొకయింత మనయునఁ గాంచనట్టి
 మానిరత్నంబు గుమి చంద్రమాళియనఁగ.

అసంతనీయుఁడు, నధికానంద గుంపడుఁడు, సనాదినిభసుండు, ననంజనుఁడు, ననుకృతి యురితునగు తన్ను దాఁ నిజాంతి శ్చేక్రమున సాక్షాత్కరించుకొని సముపసంహృతాశ్శల ద్వైతకల్పనావికల్పంబును, స్వతంత్రకర్తయు, చరాచరగుండును నగు నా చంద్రమాళి వకరణమునందు గౌరీపఁచరణ మేపాటిది?

బృహ— మహాత్మా! తక్కిన యుతులవలెనే యీమెను దలఁపకును. ఎఁడు చేతనఁగా:—

తే. గీ. హఠాయులు దిశుకొల్తు నెమ్మనియొఱపుఁ గల్గి
 మనను హరియించు నొకపెంతమహిమఁ గల్గి

యలగుచున్నది మిమ్మి యాయది కన్య

యలగుకల్లుని సమ్మోహనాస్త్రము ననఁగ

మహే—(సంతోషముతో) ఆలగుకలుతుఁ డెను నుపాధ్యాయులను చేత నాతఁడే యాయునామపె శ్రవరులనుగూర్చి సమర్థుఁడని నాకు జ్ఞప్తికి వచ్చినది.

బృహ—(సంతోషముతో)

తే. గీ. జగములను మూటి శానింపఁ జాలునట్టి

మీనునీప యూర్జితమాదు మెఱయుచుండుఁ

గరము శాంతికపాష్టికకర్మములనె

యేమరక నిల్చు మాబుద్ధి యెల్లయెఱుల.

ఎదుచేత నన, నాబుద్ధియు నీయ లోచ నైః రుగడయ్యె. కావన సత్వరమకామని బిలువనంపును.

మహే—(మంటపద్వారమునుఁ జూచి) ఓహీ! యెఱుండు యక్కడె ?

దేవనంది—(ప్రకాశించి) దేవా, యిదిగో వచ్చినాఁడను.

మహే—దేవనందీ ! కిఘ్రిముగఁ గామునిఁ బిలువుము.

దేవ—చిత్తము. (అని నిష్క్రమించుచున్నాఁడు.)

[అంతట రతివంతులతోఁ గముఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.]

కాము—మిత్రుఁడా, వసంతుఁడా! ఏమి యిది యకాలమునందు స్వామియను మహేంద్రుఁడు పిలువ నంపినాఁడు ?

వసం—నే నిబ్బని తలంచుచున్నాఁడను.

చ. మఱివఁగ రానినేరమున మానిని యెవ్వతెయో మనమున్నం

బిఱచిబలాడి తన్ను నిరసించుట రోసముఁ జెంది తానె కృ

మృతఁ బతిమల నోడి యభినానవశమున నేఁ డితండు నీ

కఱకగుమోహనాస్త్రమునఁ గాంతపనిం గరఁగింపఁ జూచెఁడు.

కాము—అంచఱును నగ్గఱకుఁ బోవుదును. (అని సమాపించుచున్నాఁడు.)

మహే—(నూచి సంతోషముతో) —

ఉ. హుమ్మరి చుజ్జగంబులను నోరువఁగాఁ డిగి మోయించుచుచి

కమ్మలెబరు నార యయి కార్తెనుకెల్లుజమందు మోపి మో

హుమ్మరి చుమ్మలొక్కెడు ప్రియాస్వగుఁ జూచుచు మెల్లమెల్ల మి

త్రిమ్మగు నన్నుఁతుండెను దా నిటె వచ్చెఁకుఁ బచ్చనిల్లుఁడున్.

(కాముఁడూ రతివస తులతో సమీపించి చాపగర్భ మనునఁజలితో

విలాసముగాఁ బ్రణమిల్లుచున్నాఁడు.)

మహేం—(సీతాంతికమున జేతితోఁ జూపుచు) మిఁకుఁడా ! కాముఁడా !
ఇక్కడఁ గూరుచుండు.

(కాముఁడూ రతి వసతులతోఁ గూరుచున్నాఁడు.)

బృహ—ఓయీ, పూజనీయుండవగు నిన్ను మహే దుక్రితు మన్నించుట
మిగులఁ బొసఁగియున్నది.

కామ—(దోసిఁగి యొగ్గి)

చ. దొరవయి ను జ్వగంబులకు దోర్బలభుక్తుడఁ జైననీకు ని
ర్ణరతులనాథ నాఁలనఁ జక్కఁబడఁగలకార్య మేది ను
స్థిరమగు నైజలేజనున దిగ్విలయంబులు వెల్లఁజేయు భా
స్కరుఁడొక చిన్నదివ్వెఁ దనకాంతులు చాలక కోరఁబోవుక.

బృహ—ఆలాగవచ్చు.

తే. గీ. మాన్యచంత యలోకసామాన్యచాప
పాంశితి భరించినట్టి నీబాహు నొకఁడె
వెకలనన్నిఁటిదీర్చి యీవిబుధవితతి
కార్య మఖిలమ్ము సాధింపఁగలదునుమ్ము.

మహేం—మిత్రుఁడా ! కాముఁడా !

తే. గీ. ఆద్యతునిచక్రియ న కసాధ్యమగు నెట్టి
పదను మెఱయునాపనికి దుర్వార మెట్టి
యాపనియె తీసు నీపువ్వుబుమ్ముచేత
నోహూనీవెంక భుజబలాఘ్నయవోకాని.

కామ—(గర్వముతో) నివ్వఁడు నీకు సాపత్నియను నాచరించుచున్నాఁడో.
యాతఁడు.

క. మునియైన వసుజుడైనను
మనుజుడయిన ముగ్ధవంద్యి మహాళియె యైనక
విన మమరాంజనలకటా
క్షుబరీక్షణశృంఖములఁ గట్టుబడెను.

మహేం—(బృహస్పతియొగముఁ జూచుచున్నాఁడు.)

బృహ—ఓయీ, కాశీదా! మగ్ధచ ద్రోహాళియని చలమార్థముగ నీచేతి నెవ్వడు పరగణి పలుకియో నాశంకరుం డిప్పుడు మందుకొంచుయ్యమిడ నిరతి శయసీతలాంకకరణ డై తపసుం జేయుచున్నాడు.

కాము—శకునాత. లరువార.

బృహ—సౌభాగ్యమయగు సాలభిజయం బోతె, కగ్రహమును వాల్చిన సౌందర్యదేవయో యన సఖీజనపరివృతయై తండ్రియానతి బావ్యతి యిపు డాశీవుని నేవించుచున్నది

కాము—తరువాత. శకునాత.

బృహ—వాంకలయికయందు జేవకలకు మహాకాన్డీకలను. అదియును నీ సహాయమునే కోరుచున్నది.

కాము—(తన) తనకత్తి నెటుగమి నరుల కాత్మనాశముం దెచ్చునుగాదా. ఎందుచేతనన, నాత్మరాఘాపరాయణుడై మరమేళ్ళకుని సామాన్యసిగం బంగణించితిను.

వన—(తనలో) = నున్న దొకటి జరగిన దొకటి.

తే. గీ. తీవయలో కన్యవమ్ముం జేవోయిం బూని

యేచి యులలలోఁ చెకునీతఁడెచట

విపులలాలాటనయనాన్ని విస్ఫులింగ

ధన్వితపురత్రయంబు భూలపాణి యొచట.

రతి—అయ్యో! ఖండాపరమంబు జయింపఁ దగినవార డనుటచే మాకుం గడు సగ్ధము నూఁడినది.

కాము—జనకు బిజనలలోఁ గకు నవ్వయినను నావలనగూం దేవితల కార్యము నశేషీంమచున్నారు గావున నే నాత్మనాశనకములైన నొకంబడి యీ కార్యము నెరవేర్పఁ బోయత్నించెదను.

నువేం—తే. గీ. ఈవు సమ్మాహానాస్త్రంబు నెక్కవెట్టి

నిలుకు నేని నిప్పురమెల్ల నేలఁ గలిపి

మురువు పశుకొల్లగింజనెమ్మొగమునంకం

జూడకుంకెంక నాచంబిజాటు తరమె ?

అందువలన నీచిన్న కార్యము నుగూర్చి నీవు సంజేహ మొందవలదు.

కాము— తే. గీ. ప్రియము లైనను బాణము ల్విడుచునాటి

నీ యమరకార్యమునిమి త్త మిప్పు డేను

జగతి నుపకారు లమలయశశ్రీర

మరిని మృతజీవు లగుచుండు రనిఘటతి.

కావున దేవర యెట్లు నెలవొనరిన నట్లు జేయువాడ.

మహేంద్రుడును, బృహస్పతియు—(చేయొత్తి)

మ. కలుగుం గావుత నీకు మంగళ మమోఘకేయిలు ల్లాక్ష్యుడి

వృలయాకీన్సులు పోవు నిన్ను తరనుతో బాంధూ పుంభోదయం

బులుగా నీ భుజకై మి.చుత యశంబు న్నెల్లు లోకకైయి

ఫల మొందించు స్వతంత్రకర్త పిధి మావాంశకౌ గృహాపూర్ణుడై. ౧౩

(కాముఁడు రతినసంకులతో శంకించుచు నిన్ముచించుచున్నాఁడు.)

మహే—ఆచార్య! బ్రహ్మ యాదేశమున కనురూపముగ గాత్రము మనచేతనే చేయఁబడినది. కార సిద్ధిగూర్చి యచ్చప్రము కలసివచ్చునని తోచుచున్నాఁటి.

బృహ—ఁదౌ నది యట్లె.

మహే—స్థాణ్యాశ్రమసమీపమును గూర్చి చుచున్న కాముని యనంతర పృత్యాంతమును చేరినొనుట కెచ్చనినైన నంపఁ బ్రయత్నించెను.

బృహ—నేను బ్రస్తుతకార్యసిద్ధికిఁ గులకేవతలఁ బాంక్షింప నరొదయ.

(అన నడఱును నిన్ముచించుచున్నాఁడు.)

ద్వితీయాంకము.

ద్వితీయాంకము.

—అంశం—

(అంతట మహేంద్రుఁడును బృహస్పతియుఁ బ్రవేశించుచున్నార.)

మహే—ఆచార్య! కాముఁ డెట్టి బాణసాధనమునైన యింకపరచులి లోఁ బఱుచుకొనునా, లేక సంవర్తనసమయదివక రుప్పిరీప్పండైనయచ్చూనిం దేజొయినం జూపఁజాలక పాటించుచునా? అట్లు గావన్న గోపాంధకానిచేతస్కుండైన యతని ఘాలన యనాంబునకుఁ బురోదాశ మగునా? ఎట్లు కాఁగలదో తెలియదు. (అవమానముచుటను నూచించి శంకతో)

జే. గీ. అపచుచున్న దీయెఁ మకన్నకటకట

యమరకార్యంబు నేధంగి నైనఁజెఱుప

నిన్ను గనన్న కథిపానుచెయినను లను

దితముగ నాను నెఱిఁగిం గుననియుఁజోలె.

బృహ—అమంగళము ప్రతిహతముగుగాక. దేవా ! ఈశకునముచేతఁ దద్వృత్తాంత మెఱిగినయొకఁ డిటు వచ్చునని తోచుచున్నది.

(అంతట నారదుఁడు పోవేళించుచున్నాఁడు.)

నార—మహేంద్రు యానతిని స్థాణ్ణాశ్రమమున కరిగి యచ్చటివృత్తాంత మఖిలము జెలిసికొని వచ్చితినిగదా. అందుచేత నీతని సమాపించి యచట నెలకొన్న యుదంత మంతయు నివేదించెదను. (అని నడచుచున్నాఁడు.)

మహేం—(చూచి) ఇదిగో మహాతీవల్లభుఁ డగునారదునియే యిటు వచ్చుచున్నాఁడు. అతనికిఁ దీకము వేయఁబోగాక.

[బృహస్పతి నీకనును వేయ నారదుఁడు గూర్చున్నాఁడు.]

మహేం—(వోసికొయ్యి) వేదపులకోరిక మంగళమో యమంగళమో నెలవిండు నాగ మొనటినుండి యంతయుఁ జెప్పుదును వినుండు

మహేం—సావధానుడవై నున్నాడను.

నార—అట్లు జేవకార్యమునిమిత్త ముగుచున్న మంత్రాని, వృత్తాంతమును జెలిసికొనుకలఁపున మీయాజ్ఞానుసారముగఁ దిరస్కరణీకర్యచే వెంబడించితిని.

మహేం—తరువాత తరువాత.

నార—అటు స్థాణ్ణాశ్రమమున జేరి కాముఁడు వసంతునితో నిట్లనియెను.

మహేం—వీమని ?

నార—ఃమిత్రుఁడా ! ఈహిమవన్నగరప్రాంతకాంతారములయందు నీవు విజృంభింపుము ” అని.

మహేం—తరువాత నాతఁ డేమి చేసెను ?

నార—చ. వెంచన గంకుఁగోయిలపింకులఁ గూయఁగఁ జేసి వల్లస
ల్యులయ సమీరకంచళనులం చల లెత్త గఁ జేసి తోన పు
వ్విలుతునిబాహుగర్వమును వేయిమకుంకులు వెంచి యాహిమా
చలనభూములం దటు వసంతుఁడు కోయాని యార్చి కేఁగినన్. ౨

మహేం—తరువాత తరువాత.

నార—తే.గీ. మృష్కము గంకుఁగోయిల ల్మగువ లూసఁగు
తియ్య నూమిడిచిరురు తేనేఁ గోరిలి
వనసఁ గరఁగించుపంచమధ్వనులచేత
నించువెఱకాని రువంబు మించఁ జేసె.

మహేం—తరువాత తరువాత.

నార—తే.గీ. ఊఁపి చందనఘాజంబు లొక్కొంత
 మంచియేటియలలఁ గాఁగిలించి కొంత
 తమ్మిపూఁదాఁకి గొని కొంత తారసిల్లె
 నల్లనల్లన మలయంపుఁ జల్ల గాలి.

౪

మహేం—తరువాత తరువాత.

నార—మ. తలిరుట్టాల్పై రసాలము స్పృఖులహస్తస్పర్శులు ల్వాసియు
 న్నలకంఠీపవతాడనం దెవలియుం గంకెలి పుష్పించెఁ ద
 త్కలగానమ్ముఁ దొఱంగియుం దొడిగె మొగ్గలోత్తరటుల్నే సరా
 ల్యలపెచ్చం జవరాంకుర కల్లమియకుండం బల్లకంచె న్నెనన్.

౫

మహేం—తరువాత తరువాత.

నార—ఉ. తుమ్మెదనారి యెక్కిడినతుంటవియం గ్రహియించి కేలగ
 ర్వమ్మున మంచుకొండపయఁ బంచళకుంటటు లెక్కియార్వఁ బా
 రమ్మున మీఱి యట్టి దనరానివికారమొకండుఁ జెంచె మో
 హమ్మునఁ జిక్కి స్రుక్కి ప్రియయాధికత నిర్మిథనమ్ములన్నియున్

౬

మహేం—తరువాత తరువాత.

నార—వేయేల ?

ఉ. ఆడినందుఁ దద్వనమునందు విసించె సువారిలో మమ
 త్వోదుల బొప్పునమ్మునులకైనఁ గాంతలయందు ధైర్యమ
 ర్యాద వలించునట్లులు మహత్తరమోహపయోనిధాన మెం
 దే దరిలేక మంచె జగమెల్ల క్షణక్షణ పే మించెప్పుదున్.

౭

మహేం—ఈవిధమున సకలజనఃకార్యకార్యయో యావలపువెల్లి చెలఁగుచుండఁ
 గాముఁ జేమిచేసెను;

నార—ఆకాముఁడు రతివసంతులనవెంటరా మన్నతదేవదారుఖండిమండపము
 నందు తరక్షుచర్మము పఱచిన చలువతొలయఁగుపైఁ గూరుచుండి యంతర్ముఖ
 నిహితచిత్తవృత్తియను, నభ్యంతరపవననిరోధనిశ్చలననుండు, నాసాగ్రానిహితపక్ష్య
 క్షీధాపఁడు నయ నిస్తరంగ మగుచెండవనముద్రయం బోలు నాయందు కేళిరం గనుం
 గొనియె.

మహేం—తరువాత? తరువాత?

నార—అనంతరము భగవంతుండుగు నీలలోహితుండును జ్ఞాననేత్రముచేత జ్ఞాన
 స్వయాపుండ్రుగు తన్ను సాక్షాత్కరించుకొని, పర్యంకబంధమును వదలి సమాధిం
 జాలించెను.

మహే—తరువాత? తరువాత?

నార—కాముఁడును వాని సుదర్శనముచే గరతలమునుండి నిల్లు జాతీపదుట యు నటమీఁదఁ జేయఁదగినపనిఁ జేయఁజాలక చిత్తరుజామ్మవలె నొక్కక్షణ మూఁకుండెను.

మహే—తరువాత? తరువాత?

నార—మ. కృతవాసంకలతాంతేభూష యగుచుకొ శ్రీకంఠ నర్పింప నా

క్షీతిభృత్యవ్యక యంతెలోన నరుదెంచెం గన్మకామండలాం

చిత్రయై యాతనియున్న చోటికిఁ దపశ్శృంగారపీఠాధిదే

వత యొయ్యారము సౌరు నచ్చుపడిఁగాఁ బ్రత్యక్ష మెనట్లుగన్.

మహే—తరువాత? తరువాత?

నార—పిమ్మట నాపంచ బాణుఁడు పట్టుదొరకినవానివలె నిట్టూర్పు నిగిశ్చి దృష్టి కెదురు గాకుండ నాతని వెనుకకుఁ జని యదనుకొఱ కెనురుమాచుచుఁ బొంపి కూరుచుండెను.

మహే—తరువాత? తరువాత?

నార—పార్వతియు సుఖోపవిష్టుఁడగు నాయప్పమూర్తికిఁ దన యష్టాంగములు నేలఁ దాఱునట్లు వమస్కరించెను.

మహే—తరువాత? తరువాత?

నార—ఆనురూపవరునిఁ జేపట్టుమని యామె నాచంద్రమాళి దీశించెను.

మహే—తరువాత? తరువాత?

నార—తరువాత నాక్షణమునందే యిదియే సమయమని యామచుఁడు సమృహనాస్త్రమును వింటఁ దొడిగెను.

మహే—తరువాత? తరువాత?

నార—చ. చెలువగు మందహాసరుచిచే వికసించిన చెక్కుటద్దము

ల్ల యుమమోముదమ్మి శితికంధరుఁ డొక్కటఁ జూచెఁ జూచిన

శైలఁడిఱయు మెగగుర్పొకున వెల్లడినేయుచు భావమెల్ల సి

గ్గలము ముఖేందుబింబము బయల్పడ నింపుకనిచ్చెఁ జెంగటన్.

అంతట భగవంతుండగు ముక్కంటి మనోవికారమును దహింపఁజుచే సగోధించి తలారణము నరయఁగోరి నలుదెసలం బరికించి చూచెను.

మహే—తరువాత? తరువాత?

నార—చ. కనియెఁ రుదుర్కిఁడు చంచకీకగుణ మాకర్ణాంతయు ల్లాగి మో

సాన మస్త్రంబు ధనుస్సునంబొడిగి ప్రిత్యాల్లీఢపాదంబునన్

పునపూర్వాంగము వంచి ముందుకు భుజాగర్వంబు దీపింపఁగఁ

దనమేనుం గుఱిచేసి యేయటకుఁ బొంత నిల్చుపూర్తినికొ. ౧౦

మహే— (భయముచే) అవశిష్టమునుగూడఁ జెప్పఁడు.

నార— ఆనంతరమున మహాభక్తుఁడైన శూలపాణి ఘోరలోచనమునుండి జ్వాలా
పలి యనెను జలులుగలయగ్ని బ్రహ్మాండము నంతను మ్రింగఁదలఁచిన ప్రశయకాలా
నలమువలె విజృంభించి బయలువెడలెను.

మహే— (ద్రుఱుముతో) ఇంకమీద నేమిచెప్పుదురో కదా.

నార— ఆపురా రాతినయ నానలమునకు నామదనుఁడు మిశుత యయ్యెను.

(మహేంద్రుఁడు మూర్ఖుల నారదుఁ డూఱింపింపమన్నాఁడు.)

మ— (ఊఱిల్లి) హా! భువనరమణీయ! పుష్పబాణా! హా సకలజనానందనా!

పురందరునిమిత్రము పాఠిణములు విడివిడివిగదా.

బృహ— దేవా విషాదము నొందగుము. కాదలఁచినది కాకనానదు. కానియ్యు
మ— రతి యేమిచేసినది?

నార— రతియును మోహవశయైనది.

మ— వసంతుఁ డేమిచేసెను?

నార— చెలికాండగు వసంతుఁడును మోహవశుడయ్యెను.

మ— అట్లు మూర్ఖులుగ రతి వసంతు లేమిచేసిరి?

నార— రతియఁ దనకన్న మున్నూఱిల్లిన వసంతుఁడు దన్నాశ్వాసింప నతి
కస్తముమీద నెట్టెట్టే చైతన్యము నొంది యెదుటఁ బరువపవనవీకీర్యబాణపాంసు
పటలమై భ్రాంతియయమై పురుషాకారముతో నున్నచుగనిమేను బిగ్గఁగొఁగిలింపకొని—

తే. గీ. కడచి చనరాని తీవ్రాశోకమునఁ గుంఠి

ప్రియ విరహిణియాలముకి పెంటివోలె

నార నాదయై విలపించె నంబుజాక్షి

జనఁదచన్ద్రోయి కన్నీటఁ దడియుచుండ. ౧౧

మ— తరువాత తరువాత.

నార— తదనంతరము హానాఘ! హానాఘ! యని విలపించుచున్న రతి నశరీర
వాణి యిట్లని యూఱింపెను.

తే. గీ. విడువు నెవ్వగ నిపుడు పూవిలుతురాణి!

కడచు నెవ్వఁడు విధినియోగము? భరిత్రొ

గ్రమ్మఱ జనింపఁగలఁడు నీపాఠిణవిభుఁడు

పూరుఁడు పార్వతిఁ బెండ్లాడనవసరమున. 11 అని ౧౨

మ — (ఊరికి వెళ్లి సంతోషించినట్లు)

తే. గీ. భగ్గుమయ్యను నాకోర్కి ప్రధమమందు

మొలకలెత్తెను గృహ్మృతముమృతముగ

కాటుచిచ్చున మోహయ్యె గారుమబ్బు

తడుప వెడియెఁ జిగురెత్తుకరువువోలె.

౧౩

బృహ — దేనా! యశరీరవాణి సత్యమయినదియే. సర్వవిధములచేత గామఁడు పునర్జన్మము నొందఁగలఁడు.

మ — తరువాత నేమిజరిగినది.

నార — అతికష్టముమీఁద నూఱిడించి రతిని సమానుభవఁడైన వసంతుఁడు తన యిలువేచ్చెను.

మ — అట్లు కాముని గఢావ శేషునిఁ గానొనర్చి కాలకంఠుఁ డేమిచేసెను.

నార — స్త్రీసమీపమును విడుచునిచ్చితో నాధూతేశ్వరుఁడు భూతగణసమే తముగా సంతర్ధానము నొండెను.

మ — పార్వతి యేమిచేసినది?

నార — తే. గీ. ఐచ్చి గిరిరాజు సందిటఁ గుచ్చియెత్తి

మూర్ఖపడి కన్నుచమ్ములు మూసికొనిన

కన్నకూతులు గౌరినిఁ గనికరించి

యల్లనల్లన నూరార్చి యిల్లువేర్చె.

౧౪

మ — మహాత్మా! నారద! ఇనఁడుగినది వింటిని. ఇటుమీఁద మీరెందఁగెదరు?

నార — ఈవృత్తాంతముఁ గృష్ణుఁడ సత్యలోకనివాసియగు చతుర్ముఖునకునివేదింప బోయెదను. (అని నిష్క్రమించుచున్నాఁడు)

[అంతట రంభ ప్రవేశించుచున్నది.]

రంభ — (తనలో) కుచేరభవనమునుండి వచ్చుచు నే నోషధిప్రస్థనగరమునందు విన్న వృత్తాంతమును స్వామియగు మహేంద్రునికు విన్నవించెదను.

(అని నకుచుచున్నది.)

మహేంద్ర — (నూచి)

ఆ. వె. చంచలతను బాయుచంచలాలత వోలె

దిశగ నేర్పుపూవుఁదేస వోలె

మూర్తిమంతమైన మోహవిద్యయుఁ బోలె

ననుగుడెచు నీప్యూగాక్షి యెవతో.

౧౫

(నిద్రాపించి) ఇది రంభగదా.

రంభ—(సమీపించి) స్వామికి జయమగుఁగాక! జయమగుఁగాక!

మహే—రంభా! ఎందుండి ఎచ్చుమన్నావు?

రంభ—కు బెరభవనమునుండి.

మహే—అచ్చట నపూర్వనృత్తాంత మేనయిన గలదా?

రంభ—సీలగోపితుని బలబాసలవ్యాసచేతఁ గానఁ గు కథావశేషంఁ దయ్యె నని యందఱు జెప్పఁ గొనుమన్నారు. ఇంతియ గాక యాయోగిదిప్రకృతగవయిన సిం కొకవిశేషముఁ గూడఁ గలగు.

మహే—అ యింకొక శ్రేమి.

రంభ—కానిదహనముచేత భగ్నునోభియగు పాశ్చత్యి పరమేశ్వరునే కఠిగా నభిలషించి కఠినతపశ్చః జనుచే దనమనోరథము నెఱవేర్చునఁ దలఁచుమన్నవని.

మ—ఆరిపయమున దల్లిదంకు శ్రీమన్నావు?

రంభ—మేనకాదేవి యట్లు చెప్పినది.

మ—ఏమని?

రంభ—తే.గీ. తనము చూడంగ నెంతయు దారుణంబు

మేను చిర నెనపువుఁ దోలె మృతుతరంబు

బిడ్డ! మాడనిపనిఁ దలపెట్టి తీవు

దుష్కరం దిది యంతును దోఁచు నాపి.

౧౬

మ—హిమవంతుఁ డేమియెను?

రంభ—అకార్యము నక దనుమతించెను.

మ—రంభా! మంచివార్తఁ దెచ్చితివే నీవు నీపనిమీఁదిఁ బోమ్మ.

రంభ—చిత్తము. (ఆని నిప్పుమించుచున్నాను.)

(తెరలో)

వైతాళికుఁడు—

మ తనపైఁ గూరిమి నజ్జగించి యినుఁ డంత. బోవ దేశాంతరం
 బనయం బాకరహాస్తి లోకునక సంధ్యావల్కలయై శేంట్లబా
 రను బుదాగ్రకలశేరు మేననిడి మ్లాయత్పంకజాతాస్యయై
 తనరుం బద్మిని తన్ని మిత్తము తపోవర్తంబు గైకొన్నట్లల్.

మ—(విని) మేమును సంధ్యానందన మాచరింపఁ బోవుచును.

(అందఱు నిప్పుమించుచున్నారు.)

ఇది తృతీయాంకము.

చతుర్థాంకము.

[అంకట ను నివేషించి ధరించి నంది ప్రవేశించుచున్నాడు]

నంది—(నంది, మన్మథుడాహానుచేత భగ్గుమనోరథయగుపార్వతి నాయందే మనసునిలిసి మహానియమము నాచంచుచున్నదై గౌరీశిఖరమనుషేరుగల తండ్రి శిఖరమున దపముజేయుచున్నది తపము మొనలుపెట్టి చిరకాలమైనది. కాబట్టి యచ్చటికి మునివేషముచేసి నీవరిగి, యామోయమ మెట్టిదో, యభిలాషబంధ మెట్టిదో యామె నెచ్చెలులగు జయావిజయలమొగమన నెఱింగి మఱిల రమ్ము. అని భగవంతుండుగు నీలకంఠునిచే నాజ్ఞాపించబడితినిగదా! అందుచేత స్వామి నియోగమును జేయుదును (అని నడచి వినుర్పించి) స్త్రీలమనసులు ప్రకృతికఠినములుగదా! సందేహమేమి?

చ. దిరిసెనపూవులచోలి మృదుదేహమునం జెలువారుచున్న యీ
 సరసిజనేత్రో చంద్రకళచాయను గన్నల కింపుల బెంపుమకొ
 స్థిరమతులై శిలాకఠినదేహముల న్నమ్రను లాచరించుదు
 స్తరతపసుం బొనర్చుటకు సందియ మొందక సాహసించెనుకొ.

మతియు—

తే. గీ. హంసతూలికాతల్పంబునందు మున్ను
 పండుకొనునీమె పవళించు వెట్టినేల
 బిలుచుదున్నల్వల దొడుగునీచిగురుబోడి
 కట్టుచున్నది కఠినవల్కలము నేరగు.

తే. గీ. చారుచందనచర్మలంజల్లనై న
 విమలధారాగృహంబుల వెలయునీమె
 చేయుచున్నది తపము విశేషనియతి
 మంటలెగనెడు పంచాగ్ని మన్యమందు.

(ఆ తటం గునుమాపచయము నభినయింపుదు జయావిజయలు ప్రవేశించుచున్నారు.)

జయ—నభీ! జయూ! తపశ్చరణ నందు గృతనిష్ఠియు లా లక్ష్మియసఖిగౌరి మనోరథకల్పవృక్ష మెప్పుడు ఫలించునే?

విజయ—సఖీ! జయా! కామునిఁ గాల్పిచపరుషహృదయంబును, నిష్కరుణతప మొదటిరక్షుడాహారణము నగుపరమేశ్వరునిహృదయ మెప్పుడు తగులబడునో యప్పుడు ఫలించును. (అని పూవులు లోయచున్నారు.)

నంది—ఆమె ప్రియసఖులు లగుజనూవిజయ లిరువురును వీరతై యుండెదమన్నను.
కావున సమీపించెదను. (ఆలాగున జేయుచున్నాఁడు.)

జయ—చెలీ నావ్రావులసజ్జ చింకినది. నీ దెంతవఱకు నింకినది ?

జయ—(పువ్వులబుట్టనుచూచి) నావ్రావులగరికియ నగుము నింకినది. కొఱుక
గుండ బూరింపఁగలను. (అని పువ్వుకొండమును బూవులతో నింకించుచున్నది.)

నంది—(సమీపించి) మీకు మంగళముగఁగాక.

ఇద్దఱు—మహాత్మా ! నమస్కరించుచున్నారము.

నంది—మీ రెవ్వఱు ? ఎందుచేత బుస్సాపచయము జేయుచున్నారు ?

ఇద్దఱు—మేము హిమవంతునిహాతు రగుగౌఁకి జెలికఁదైలము. తపోయమును

నడున్న యామెకు దేవప్రాజాపుష్పములను గోయుచున్నాము.

నంది—ఆమెకు దవ మెందునిమిత్తము ?

జయ—అనురూపమునిఁ బొందవలయునని.

నంది—ఈయనురూపవరుఁ డెవ్వఁడు ?

జయ—తే.గీ. ఆదిపూరుషుఁ డంచు నిత్యయువకీ యంచు
నెవనిఁ బామికులన్నయు నెఱుగఁజేయు
నెవఁడు ధరియించియుంకునో యెల్లయపుడు
నీశ్వరాభిఖ్యమును మఱి యిందులేఖ.

ఆపరమేశ్వరునే యీమాప్రియసఖి పతిగాఁ నభిలషించి మఱేఁదవ్రావముకు
లగులోకపాలుర నవమాసించి తపము జేయుచున్నది. అదియుగాక మన్మథుఁ గాల్చిన
యీశ్వరునందలి వైరమువలనఁ బుట్టింఁటికిఁ జని మిగుల నుత్కంఠిత యైవది.

నంది—అది యెట్లో చెప్పుము.

జయ—తే.గీ. మిగులఁ గృణియించి పాలినమేను గల్గి
వంగియుండిన యానాబ్జంబుఁ గల్గి
చెలవ మఱియుండెఁ బార్వతీనని నేఁడు
భవుని విరహంపు గీఁమ్మతాపమునఁ జేసి.

నంది—తరునాత మీసఖి యెట్లున్నది ?

జయ—ఆవ్యతికథ వినుము.

మ. తలిరుంబాన్ముల మెచ్చబోదు ముదముంది స్వీచునాచందనా
చలపుంబెమ్మెర సోకనీ వటుక మోచ్చుం చూఁకెఱుం బంకువె
న్నెలల దామరపాకుపచ్చవము నేనిం గప్పనీ కౌర మై
చలిగొంఁట వ్యసించుచుం బొరయు నాచంద్రాస్య బలాఁకలఁ.

నంది—ఇట్లు ప్రజలమదనజ్వర యగునామె సిమ్మట నేమిచేసినది ?

ఇరువురు—అనంతరమున నేవెరవుఁ గానక తపశ్చరణముజేతఁ బరమేశ్వరు ముఖముగాఁ జేసికొనఁ దలఁచి తపసుఁగఱచుగుతపోనియమమును వెఱపుచున్నయది.

నంది—దుర్లభవస్తు పార్వతీనానిబంధనముఁ గలదియు నందిగ్గుఁలము గలదియ నగునీతప మొందును ? దేవతలలో నెవనినోయొకరి ననురూపముని గ్రహింపవచ్చును. అఖిలపరమఁ డెన్ననో, కోర్కల జముచినవారిలో ననేకసరుఁడు. అందుచే ద్వియసఖు లగుమీరామెను పేతోపదేశముఁ జేయుఁడు.

జయ—చుహాత్మా ! నాప్రియసఖి నేను బరమేశ్వరునే పతిఁగాఁ బడయుదుఁ డట్లు కానినాఁ డిషిఖరమునందే కఠినతపశ్చరణముఁ జేయుదు డిలీసురాల నగుదు ననిశ్చయించుకొన్నది.

నంది—(తనలో) కనఁదగినది విన్నాఁడు. ఈవృత్తాంతమును నీలశోపాతుల విన్నవించెద. (ప్రకాశముగా) కాంతలారా! వచ్చినట్లే నే నంగవస.

(అని నిష్క్రమించుచున్నాఁడు.)

జయ—మేమును బిట్టుసఖికఁ బూజాపుష్పములను దీసికొని పోవుచున్నాము

(అని నిష్క్రమించిరి.)

ఇది మిశ్రవిష్కాభము.

(అంశుల వైష్ణవునివేషమును ధరించి శంకరుఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.)

శంక—(తన్నుఁ జూచుకొని) ఈవేషము పార్వతిని పంచించుటకుఁ దగినదే అదియట్లే.

మ. వెలము ప్పేటలనూలు మూపున మెగంపుండోలు హస్తంబున
స్వయమా మోదురుఁగఱి నెన్నొసటిపై భస్మార్ధ్యపుంబ్రాబు నా
చుపైఁ బచ్చుసెంజడల్ స్ఫటికసూత్రంబొందు ముంజేత న
గ్భలతోఁగూర్చు పవిత్రమొక్కటియుఁ గర్ణంబందు శోభిల్లెదుకా.

(ఆలోచించి)

మ. ననఁబ్తుంబులు మోహనాస్త్రమును వింటింగూర్చు సాపత్రీపా
ననయై చెక్కులు మందహాసరుదుల న్భాసిల్లఁగాఁ జూపు ల
జ్జను నిట్టట్టదర న్నగువొడువఁగా సర్వాంగ మేక్రొక్షరూ
పుఁ గొన్నట్లును నిల్చెనయ్యదియె యిట్లం దోఁచు నానెమ్మదికి .

కాఁటి గాఢతరతరణికిరణ సంతప్తమైన మేదినిని, జాతకిని, మేఘుఁ డెనుగ్రహిం
గాగునఁ గఠినతరతపోవిశేషతప్పు రాలగు నీనెఁగు నే నివ్వుడే యుగ్రహించెనను, జయ

విజయలవలన నామి భావబంధము నెఱిగి నంది నాకుఁ దెలియఁ జేయుటచే, కౌన్సిలంబికి నుటకువలె నేను మాజునేమును భరియించుచున్నాను.

(అని విజయముతో నకులుచున్నాఁడు.)

(అంతట జయావిజయలు నేరింపుమఁడఁ దనస్సు చేయు

చున్న ప్వాతి ప్రివేంచుచున్నది.)

పార్వ — (సహమకన్నదగటను నూచించి) ప్రియఁ ఘోలారా !

జే. గీ. సమధికానందబాష్పాళిఁ జల్లనైన

యెడమక న్నిప్పుడవరు నిష్కేతుకఁ గ

మందభాస్యరాలన నాను నిందువలఁ

గఁగఁడలఁచిన కుభమేమి తెలియరాదు.

జయ — ఓసఖీ! పార్వతీ! స్త్రీల కెడమక న్నవరటయఁ బురుషులకఁ గడికన్నదరుటయు సుశకునము లని పారాణియలు చెప్పుదురు. అట్లు మన్మథదాహమున నిమ్మరుణాండయ్యఁ బరమేశ్వరుఁ జేయసిమఱియననో నిన్నునుగ్రహింపఁగలఁడు.

పార్వ — ప్రియసఖివచనము సత్యమగుఁగాక.

విజయ — చెలియగు జయ నిజముచెప్పినది.

కంక — (పార్వతింజూచి)

క. ఇక్కలికి శోమలాంగం

కైకన దారుణము నియమమెక్కడఁ కెగలం

గ్నికైదు గ్నిమ్మంకైకన

నెక్కడవనజమ్మనులను సుహృదులకఁ గుఱు.

జయ — యీమంజుభాషిణి నన్ను నేర్పించి యె.తయఁ గపఁపఁగ మఱికింకఱున్నది.

జయ — (చూచి) సఖీ పార్వతీ! మా ద్రివేంచిన ద్రివేచకమువలె నొకఁడఁ బ్రాయఁపురుషోపురుషుఁ డిటు మొగమై నెప్పుచున్నాఁడు.

పార్వ — అతిగుఱై వచ్చిన కుమారులఁ మీరు పూజకేయదును. నేకేప్పటికే వియమమును నెఱవెదను. (అని భూనను నవలంబించుచున్నది.)

కంక — (చూచి)

జే. గీ. పవతి మద్విరహాన్వయఁ బాలిపోయి

చెన్నువహించు నిడ నారచీరఁ గట్టి

కేతనంబు గొయలో తీన మగుదుఁ

వనరుషాన్వమీనాటిఁ బంకకజోలె.

(అని గమోపయనకుఁ దోపుచున్నాఁడు.)

(జనూవిజయలు వీరమును చెప్పుచున్నారట. శంకరరచన గూరుచుండి మా గ్లా యాసము వధినయించుచున్నాఁడు.)

[పార్వతి చెలికత్తెలఁ జూచుచున్నది. సఖులు బ్రహ్మాచారికి వీరవల విసరుచున్నారు.]

శంక—(చేయిమెత్తి) ఆనన్యసామాన్యమున మీశాజన్యముచేతనే మాయాయా సము పోయినది

ఇరువురు—(విస్త్రయముతో) మహాపురుషులెందుండి ఉద్బుచ్చుచున్నాడు ?

శంక—ఇప్పుడు కైలాసమునండి వచ్చుచున్నాము.

జయ—అట్లయిన నృహాపురుషుఁ డెవ్వఁడును గోపించుఁగాక.

శంక—మంచిది. (అని యర్ఘ్యమును గోపించుట వధినయించి) కల్యాణు లారా ! మిమ్ముకమాట య సుగ నభీలపించుచున్నాను.

జయ—మహాత్ములగుచుచుఁగాక.

శంక—ఈమె యెవ్వనికూతురు ? మీ కెవ్వరు ? ఎందుకొత్త మీమె కనన తపసుఁ జేయుచున్నది ?

జయ—ఈమె మాపిరియగు ; మీ కురుకునికూతురు ; పార్వతి యనుపేరు గలది ; మే మామెఁగఁ ద్రియసఖులను ; జనూవిజయ లగుఁడగును. ఆమహాపరు లాభము నిమిత్త మీమె యీతపసుఁ జేయుచున్నది.

శంక—వ. జననము వేల్పువెప్పెడుగు శారసగర్భుని సఖ్యులఁగాన ; జననఁడు పూజనీయుడగు సర్వకులూచలభర్త. మాత్రి నె చ్చునము హరి-పఁజూచినది; మాటలు ముద్దులమాట ; లిట్లు ల య్యము విరివోడియున్న చిత్రమొక్కటియే యతిలోకపఁద్యోగం . ౧-౨

అయిన నీ ముజ్జగములలో నీమెఁ గోరఁదగిన సురుఁ డెవ్వఁడు ?

జయ—ఉన్నాఁ డొక మహాపురుషుఁడు.

శంక—తనయందముఁ జూచుకొని యంత గర్భుఁడైన యాకతినచిత్తుఁ డెవ్వఁడు?

జయ—మహాత్మా ! కనుఁడు ; (నే. గీ. ఆచార్యుఁడగుఁడంచు నిర్భయముం యంచు) అనుపకృతును జదివ. ఆప మేశ్వరునే యధిలపించినదై మాప్రియసఖులతో నియునుమును జరపుచున్నది.

శంక—(పార్వతితో) కన్యాణీ ! ఇది నిజమేనా ?

పార్వ—(మానమును విడిచి) మహాత్మా ! సఖులచేత న్నెట్లు చెప్పఁబడినవో యట్లై నానునోరఁగుచున్నది.

శంక—(రచన) ఇప్పుడు నన్ను నేను నిందించుకొని యీమె మనస్థయిర్లు నును విరీక్షించెదరు. (ప్రకాశముగాఁ జప్పలులుగొట్టి వర్ణం.)

చ. భసితము మేనిత్రాత పెరుపాము నిధిరామన వశ్యశాసజే
బన పచారికాగణము పానఃపిశాచను తెల్ల భిక్షులై
మనులట వృత్తి ; యి తెనల ఉసుంగళచిహ్నుల దాల్చునందు
ర్వసుజను తెంతు రాపుకపపై రుచి నిర్వృత్తి జేమి జేవ్వనూ.

౧౩

పతియనా.

చ. వికచపయోజనల్యుని భి విశ్వజగత్ప్రయశేరీకా వాలనం
ద్రోక హిమవన్యవశిగణిపృథ్వులరత్నకు వేః నీవు పా
యక ప్రతితోలు గట్టి యనయంబు నున్మిపురు నల్లకాటిజం
దకట యనుంగళార్చుం దనునాతింపురు డేః జేవ్వనూ.

౧౪

పార్వతి — (చెవులు మూసికొని) పాపము శవంబుయగాక. బాపము కడుం
బునుగాక.

శంక — ఈవిధమున నీవు పనజునను నిచ్చయిచుకొనిన పక్షులుకలం —

క. విలిబోడి గూడుజేవ్వరు
మరంగా నీవు పయంగవచ్చును నమ్మా
యనియక రాచాపునోటం
తొరంబ నానమ్మల గూచెకు నేలిం.

౧౫

పార్వతి — (ముఖమెత్తిననుకొనింబి)
తే. గీ. ప్రాణమవుల్లెల మోచే నంబునంబు
తేనానమ్మ నెంబు నామనోమ్మ
నింపనమనకృణంబున నేనునాల్మ
పనలదడియేరు యొకనోయి నోక్కంబునం.

౧౬

నీసీ గుణి ! మహాపురుషులవ వినువారికిఁ జేయువాకోమ్మ తెప్పించునోయి నీవుకా
బానూ. ఇతఁడు బానిశ్యుఁడగు, చేయవది నిరయంబున నిర్వీర్యుఁడగు ; కాలక్షే
పేటాక తావునకుఁ బోవుము.

(అని బాణుచున్న పల్కులయితో భుజియొకచోటికి. బోవుచున్నది)

శంక — (స్వయాపమునబాటి)

తే. గీ. నుల్లముగు నీదుచందోయి నొప్పయవు
ముదిత నిరుజేదకొ నెట్లు మోయకోపు
నీకుఁ జేయూఁడయొకఁడౌ నో నేయుగల్గ
దానబుఁడైతిఁజను నీగు రుపము తెచ్చి.

(అని పార్వతి కంఠముఁ బల్లుకొనుచున్నాఁడు.)

పార్వ—(భయపిన్మయప్రసన్నములఁ దనువు పులకింపఁ జెక్కలు చెమర్చు నేమి యుఁ దోచుచున్నది.)

జయ—పుణ్యవశముఁ బరమేశ్వరుఁడు సన్నిహితుఁ డయ్యె నిది మాక తాత్మనంద మత్యానందము.

శంక—చ. ఆలపటచేత సంజనితమా చిటుచెమ్మటఁ గల్గి యంకుర
త్పలకసమాహము ల్గలిగి తోరమునాఁ గయినేయఁబడ్డయు
జ్వలకచమంబిలిం గలిగి భ సీలుచున్న భవల్లతాంగహ
యలికలకేణి నెవ్వనము హాయిగఁ బిగ్గఁ గవుగిలించెద.

అందువలన నీమెనుగాంధర్వవివాహము నఁ బాజిగ్రహణముఁ జేయనభిలషించుచున్నాను.

జయ—ఓహోతా! సకలసలచలచక్రవర్తియు నీమె తండ్రియునగు హిమవంతుని గృహమున జుగు వివాహకార్యమున కరుఁడెంచి యీమెన గ్రహింపుమని మేము నేడుకొనుచున్నాము. మా ముగ్గుఁ జెల్లింకనిలయును.

శంక—(విసుగుతో చెనల్లో) ఇంక నేనెట్లు తాళఁగలను. (ప్రకాశముగా) మంచిది లోకాచారమును దాటఁగనరాదు గదా.

జయ—అయిదుదినములలో పినాహ మెట్లుగనో యట్లు బాగ్రత్త పెట్టఁడు.

శంక—మూడు నాలుగుదినము లనును. అది యుక్తమే.

గీ. ఉపేద సహజానిముఁటలో నొక్కకదామె
యగుచు నున్నది కల్పసహస్రకోటి
కొన్ని నాళ్ళలో జరగఁగ నున్నదీని
నెట్లు సహియింపనోపునాహ్వానయమకట.

జయ—వివాహముంగళ సంపాదనమునకు మేమింకఁ బోవుదుము.

శంక—అలానే చేయుఁడు. మేమును సప్తమలను వివాహముంజేయుకొఱపఁ బంపఁబోవుచున్నము.

(ఈన సంఘమును నిష్క్రమింపించుచున్నారు.)

ఇది సత్సంకము.

[అంతటఁ గంచుకీ, ప్రవేశించుదున్నాఁడు.]

కంచు — శిలాభగి! పరమేశ్వరునిచే న పఱచి యరుంధతీన మేతులై నున్నట్లు
గన్నదినముంటే వచ్చి లక్ష్మవర యయిననన్న కీదినము వివాహముంగఱియోగ్యముని నిర్ణయించిరి. అందుచేత నోషధిప్రసానివాసులగు పౌరులు నగరమంతయు నలంకరించుట్లు
నీవు నియోగింపుము. అని కలవలవలచకకర్మియగు హిమవంతుఁడు నాకానచ్చి
రాఁడుగదా? కావున స్వామి యోగము నిర్వర్తించెదను. (అని నడచి యం
టఁ జూచి)

హా పౌరులారా!

స. ప్రతిగృహాతోరః ప్రతి రమ్యగతి స్థయిశేయతే, మః

ర్థతి మినుముట్టఁ గేతః పతాకల కేతరై, పూలఁ జల్లియం

చితగతిఁ జందనవ్రాసము చిక్రై శిఖల నన్నిట స్థగ

ద్భితముగఁ జెండ్లి యయ్యెను మహాభరరాజతనూజ కిర్తనకీ.

అకాశమువంకఁ జూచి) వీమనుదున్నారా? మీరు చెప్పకమునుచే నర్వము ద్విగుం
క మాచేత గచింపఁబడినవనియా? (అంతటఁ గనుఁగొని) అహో మానుజులు
సార్వభౌమ నగరము ప్రవృత్తమహోత్సవ మయ్యెను. ఆదీగో.

స. పౌరులు దిశిర్ప పొన్నవటిదోడబునాటి యుపర్ప ద్వారనే

మల నవమాతపల్లవసమంచితతోరణరాజి యొప్పు, మ

ర్వశములు క్రోయు శ్రావ్యగతి, రమ్యగతిః స్థవీశేయు బిణుకు

నెలనెలయ ల్నుగ ల్మారయ నృత్య మెఱువ్వుట నిండువేదికక.

కవైపున.

తే. గీ. మిగుల చ్యాప్తిచేకు నగరుపాగలచేరఁ

గలుగుదున్నది క్రొన్నుబ్బుకాకు శేఁడు

ద్వారములఁ జెక్కఁబడి ననరత్నములచే

జనన మొందు వన్నది యింపుచొపకాంతి.

భదిగో నీవైపున.

క. తలపై, యెఱుపై, నలుపై

పాలయుఁపాలములఁకెత్తు మిట్ల నికుడు

నవ్వులుచేతుచేయుల బంగార

కలకలముల నీనుమడింపు గవ యింకను ఖుల్.

(అంతటఁ జూచి)

తే. గీ. కనకజములను నిశంగఁ జెచిచాట్లు

వంశముపరాగమునుఁ దారకొటి నల్ల

నన్నిదొక్కల వ్యాసించి యది యెసంగు

నుయకాలపరిభ్రాతానోజుపు పుకి.

అందుచేత జగదున్న యీపుగాలంకారమున స్వామికి కన్నులంచెను.

(అంశక్రియ మున్నాఁక)

(అంతట వివాహస్థానమున నున్న వివాహంబులకు ప వేళందు మున్నాఁడు.)

హిమ — చ. నారదనూ వనం జెలిసినాఁడను చున్న మహేశ్వరుండు నా

కూమి యల్లుఁడెబ నుదిగోరితి నానరాక యింతనుక

గౌ తపంబుచే నరకు నాన లక్ష్మణు నేఁడె జెండ్లి నే

కూఁడెకు సంకరాయములుమాట గలఁచె. చుట్టించుండు.

(అంతట శిలాధరుఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.)

శిలా — (దగ్గఱవచ్చి) స్వామికి జయముఁ గాక.

హిమ — శిలాధరా! నీవు నగరములయొ నలంకరింపఁ జేసినా?

శిలా — దేవా! ప్రశ్నేకముగాఁ దోరు లంకలు నీయుత్సవము స్వరేయమి యభిమానించుకొనుచుండు నగరాలంకార మెట్లు తప్పకను? అంతయు నొకటి నీనుమడిగఁ జేయఁబడెనది.

హిమ — శిలాధరా! పార్వతీపరణయినాటకమును దర్శించుటకు సర్వసర్వ పులయి వచ్చినదా?

శిలా — స్వామీ! ఆవగరింపఁబడగాక.

మ, అననీరంజనకర్మి కాకృతిసురాహార్యులు కష్టంపుఁ ద్రా

వపు నానేయ్యనిమేనిరావీడిని నుచ్చుంపహాగంబు ను

న్దవె న్నృగములం దిసేయ్యిప్పకోసంబైన వింఘాద్రీ వ

చ్చె వెనన్నివ్వన గంధమాదనములు శ్నేనింప కైలాధిపా.

హిమ — అట్లయినఁ దైలాసగిరి యేమి చేయుచున్నవారకు?

శిలా — దేవా! అతఁడు వెండ్లికొనుట నైపుగనుక వారితోఁ దలిసింబుచ్చుచున్నాఁడు.

హిమ — సరే. అయిన విశ్వానసుపృథ్వుతులగు గంధర్వులు వహుగణుతో

గూడు నునుజెంచిరా?

శిలా — క. చనుడెంచిరి గంధర్వులు

వనితలతోఁ గూడి తేల వల్లకు లలర

చ్చనమగు సుత్యసమయ

ఘృనగానముఁజేసి నిన్ను యదిఁకునిఁజేయె.

హిమ — అమరులతోఁ గూడ నచ్చరలు ఎచ్చిరా?

శిలా — పిఱంకు.

చ. నరచంచలతికాప్రభ ల్పభ్రువన శ్చైచాయ నిర్మించి క

న్ద్రచకీపిం దెసలందు సుత్యలఱాచు ల్లవ్చించుచు న్మందహా

సవిలాసమున వెన్నెల ల్పగట ద్విగౌల యైన న్నిందుమం

దివిబాసీకముతోడ ఎచ్చి రిడె పీఠిక్ స్వర్గనా రాంగనల్.

హిమ — శిలాధరా! అట్లయిన నీవంతిపునయున కరిగి కలవృత్తయగు కాశికితో
వచ్చిన యచ్చరలనేత వత్సయగు పార్వతిని దగ్గఱనుండి యలంకరింపఁ జేయుమఁయు,
గాయలంకారప్రకారమంతయువచ్చి నాకుఁ దెలియ జేయుమనియుఁ జెప్పము. ఆది
యునుఁగాక వచ్చిననభూజనమునకును దర్శితక్షలనుననున సత్కారమొనర్చుటకు సకల
లోకవస్తుసంభారములను నీవు సిద్ధుఁ జేయుము.

శిలా — కేవలవారిచేత నాజ్ఞాపింపబడిన బ్లంతయుఁ జేసెను.

(అని వెళ్ళుమించెను).

(నాఁడును ప్రవేశించి)

తే. గీ. వెనుక మనసార శేఁదలవెట్టివట్టి

భవవేరంజైన నిర్జరకార్య మిపుడు

దృశ్యరరాంకరాయనుల నతిక్రిమించి

చిత్రీనైఘిఠి ఫలియింప సిద్ధుఁ య్యె.

అని నడిచి చూచి) ఆదిగో హిమవంతుఁడు వివాహముంటున్నప్పుడెఁ గూరమన్నాఁడు.
కని సమీపించెదను. (అని దిగ్గఱనుఁ బోవుమన్నాఁడు.)

హిమ — (చూచి) అనుగో నారదుఁడు (అని బోసిని యొక్కమన్నాఁడు.)

నార — హిమవంతుఁడా! పూజ్యులగునరు నీ కభ్యుదయమే?

హిమ — ఇది మీగు నాటిసదీజ. నర ఫలమే. (అని పోకు నేనాఁడున్నాఁడు.)

నార — (చూచుమన్నాఁడు.)

(అంతయు నొకటిపలికేసింది కూరుమంది పార్వతీపరకగృహ ప్రకారము చెప్పమన్నది.)

కొంబ — అమ్మా! ఐళ్ళ యలంకరింపబడినదా?

కొంబ — వేవా! చెప్పమన్నాను. అంతయు వినుండు.

కొంబ — అని తుడుచుచున్నాను.

కొంబ — క. ఆనమృతాపయై తను

వననము ధరియించుకొన్న పడతంకమేన

నైనను సుమసుమయనుతావులు

కనకమలైలు రాసి వేసుకతోటా.

కొంబ — తరువాత. తరువాత.

కొంబ — తే. నీ. మేలిరతనాలగద్దెయమీద నునిచి

వేల్పువేటిసి శులతోటా వెలదుతల్ల

ముగ్ధస్నాతకేసిరి మగువంతె

మనులమై శుభకంఠినాదము చెలంగ.

కొంబ — తరువాత. తరువాత.

కొంబ — క. రావలిమజ్జనముననే స్వచ్ఛతిగాంచిన యాలతాంగి క

కూర్కవలె న పాంతురతబొత్తును దుబ్బలువలె ధరించెమై

నీవరాజుచే గడువినిర్మలమై తనరారు నింగి యా

కారము ద్భరికమగువంతికలక ధరియించువెడి.

కొంబ — తరువాత. తరువాత.

కొంబ — తే. నీ. లలన చరణరాజీవంబు లక్కయనెను

కేల నీరెంపూత వలిర్పమండె

నీలమణి నూపురంబుల నెవముచేత

గంధుకుమ్మెద బారంబు గ్రమ్ముచొనియె.

కొంబ — తరువాత. తరువాత.

కొంబ — తే. నీ. వంది తనాలమొలనూలు మిందుఱ్ఱోడి

ధునకనిరెంబనీమగు గట్టలుడియె

మిన్నాకాతలోని యిసుకతిన్నెమీద

తీరియుండిన ద్రెగువారువోలె.

కొంబ — తరువాత. తరువాత.

కాశి—అయ్యా!

తే. గీ. కుంకుమచేతఁ గెంపారుకుచయుగమున
కరయుగముతోడ నక్షత్రసరము గట్టి
రంతసించూరరజముచే నరుణమైన
యాములేనుండు కుంభంబునుండు బ్రోలె,

హిమ—తరువాత. తరువాత.

కాశి—అయ్యా!

తే. గీ. సొగసుకాణాచి రతనాలనగల రావు
నగుదుఁ దనరారుమన్న యాయతివలీన
పుష్పరత్నసంతతితోడఁ బూలుపుమీఱు
శంభునిధి నిందు కేనియు సరకుగొనదు.

హిమ—తరువాత. తరువాత.

కాశి—తే. గీ. జలజలోచనకర్ణపాల్వ్యములయందు
గుంచి ముత్యాలకమ్మ అమర్పణజేయె
నిమల ఐదనపద్మంబు నేరింపవచ్చు
చంద్రమలలద్వితయులు నందరు నను.

హిమ—తరువాత. తరువాత.

కాశి—తే. గీ. కమలపత్రాక్షి శైలిసోగకన్నులవనఁ
గాటకును దిద్దుతఱిఁ జెలికత్తెచేయి
పెద్దయుంబొద్దు నెవనెక విశ్రమించి
చివరకెట్టెకో కేళిగంటిచెంకఁదేరె.

హిమ—తరువాత. తరువాత.

కాశి—తే. గీ. కాంచనాంగి లలాటాంబునందు
భవ్యయాగుమేన నుంచిగంచంపుబొట్టి
దిద్దినదియయ్యె విఫలకాంతిపగవగు
కుసుమసాయకు తెలుసారు గుర్చుగొనఁగు.

హిమ—తరువాత. తరువాత.

కాశి—తే. గీ. మహామలను దాడుదుచ్చిట్టి మగువకురులు
మ్మదులనుందారకుసువగచ్చితమనోజ్ఞ

వేణీకాబంధముగఁజటి పేదపొద్దు
కన్నుచూయకమాచిరి కాంతలెల్ల.

హీన — తరువాత. తరువాత.

కాశీ — టే.గీ. వేణీతొడివు లంగములను మెఱుఁగుచెచ్చు
ననుట లోకప్రవాదమే యగునుగాని
యరిసిమాడంగఁ బూజోడియఁగకములె
గూపణముల కొకఁ తముయవు దెచ్చె.

హీను — ఇట్లయిన ఇట్ల మీసాన్నిధ్యుల శేషము చేతనే యంటలెన్నగా నలంకఁ
పఱుడినది.

(తెరలో)

మ. పిలుకన్యంవరకందరాహుతివలద్విస్తారఘ్నాద్విగ
ర్భులసద్వీచివరంప గార్భతులను చైవ్రతండికంబై రొద
న్దులకైలేంద్రగుహలో ప్రతిధ్వనుల సంక్షోభంబు నొందంగ ని
శ్చలనాదంబయి మ్రోగు నొక్క ఊరనిస్సాణబు సాక్షోపమై.

(అంబులు నొందరతో నాలకించుచున్నారు.)

[గురలఁ దరలో]

మ. నను పార్శ్వంబున నింద్ర? తో... (జనునూ చక్క) కిచ్చి చెప్పు స్వ
ప్తిని; వేపల్కన రుద్రముక్కులు మనులో! శేషాపిభ్రామ్యుగ
మ్మిన శీతాంకులు చామరంబులిడరే; హృత్ప్రీతిగా రండికన్
చునును నో రుద్రగణంబు! యోషవన యింపులో పుట్ట వీవంగడే.

హీను — మహాత్మ్య! నారద! దేవతల కోలాహలమునలె కివంటుచున్న యది
యేమి?

నార — చకలజగదుత్పత్తిస్థితి ప్రళయప్రకాశకృత మహాహాని నుండై సకల చగా
చరసురుండై యున్న శియలుఁడు శుభశివాహువేణముతో నిశా నచ్చుచున్నాఁడు.
ఈమహాకలకల మాతనిమందు ననుచుచున్న నందీశ్వరుని హృత్ప్రణామి. కావున
నీవర్ణపాణివై భగవంతుఁ డగునిందు శేఖరు నెదుర్కొనమా.

[వివాహవేషమును ధరించిన శంకరుఁడు చేరసంఘముఁ దెచ్చివేళించుచున్నారు.]

శంకరుఁడు — (వెన్నతో) ఈయోషధిప్రకాశకర వహారావతికన్న మిన్న యె
కోభిల్లుచున్నది.

శిష్యుడు — మహేంద్రునికన్న మహీధరుడడు తక్కినవాడా యేమి ?

హిమ — (అర్ఘ్యపాణియై సమీపించుచున్నాఁడు.)

శంక — (మాది) కైలరాజు నన్నెదుర్కొనుచున్నాఁడు. కాకల వాడన్నాఁడు.

శిష్యుడి విగ్రహాదయ. (అని అట్లు చేయుచున్నాఁడు.)

హిమ — తే.గీ గోనదుఁడుగాఁడ నర్తవక్షులకు నే న

సారుషేయ వాక్కులకేనిఁ బట్టనఁక

యెవ్వఁడూహునల్లు గా నిప్పు సుపకయ

సెన్ని పున్నెఁగు ల్నీతిషితి మన్ను నేను.

(అని సమీపించుచున్నాఁడు.)

శంక — (మాది)

తే. గీ ఆతిభరంబైన చరణవిశ్వాఁడనుచును

క్షీణిని నిన్నొన్న పుంజులెఁ డేసి కనయ

సరణిఁ దనవారలకు నేర్పుకరణి నదిగి

న న్నెదుర్కొనుచున్నాఁడు నగవిభుండు.

(అని యెదురుగా నుచ్చుచున్నాఁడు.)

హిమ — (అర్ఘ్యమిచ్చుచున్నాఁడు.)

శంక — (సప్రకాశముగా గ్రహించుచున్నాఁడు.)

హిమ — (స్థితితో తలవంచుచున్నాఁడు.)

(అట్లుని విందుచుకొని హిమ విలపి పుచ్చుకుంటు నుచున్నాఁడు.)

బృహ — నుపోత్మ ! కనాపామంటిప మెక్కడ ?

హిమ — ఆచార్య ! ఇక్కడ నిక్కడ.

(అంటును బోవుచున్నాఁడు.)

బృహ — హిమనానుడూ ! నుకుపూర్తము కమీరించినది. అందు కేరం కైపుడి కూంటును దోడ్కొనిమ్ము.

హిమ — (తెరవంకఁ దిగిచూచి) ఆచార్య ! ఇది; ఇది.

[అంతట జనావిజయలతోఁ జార్వతి ప్రకీర్తి ముచున్నది.]

చార్వతి — (తనలో) నేడెగదా నామనోక కల్పదుఃఖము పరియఃమయ.

జయ — (నవ్వుచు) చెప్పి! చార్వతి! ఇది; ఇది! మే నా నీడొక్కటానా.

పార్వతి—(అనూయతో) ఓసీ! విజయా! ఇది యేమనుచున్నదే?

విజయ—సఖీ పార్వతీ! ఈమె గరసాలాక్షుశలత్వముఁ జూపుచున్నది.

(అని సమీపించుచున్నది.)

బ్రహ్మ—(శిష్టతో) మహాత్మా! దేవతలందఱు భూతగణముతో సముచితాసములఁ గూరుచుండుదుగాక.

(అందఱు నట్లు చేయుచున్నారు.)

హిమ— మావైపున వచ్చిన కులపర్వతములు! కైలాసముతో నెడమప్రక్కఁ గూరుచుండుడు. (కులపర్వతము లట్లు చేయుచున్నవి.)

శంక—(పార్వతిని జూచి తనలో)

తే. గీ. మోహన వివాహజేపఁబుఁ బూనుకతన
సౌరుమూఱు నీయెలనాగహాపుచేత
నామనంబందునెఱ వన్మృతినహూర్తియలను
కల్పించుచున్నదివోలెఱొలుచుచుండె.

బ్రహ్మ—శంకరా! కెండ్లికొమా రైతో నీవీవేడికమీదఁ దూరుపు మొగముగాఁ గూరుచుండుము.

(శంకరుఁడు పార్వతీసమేతముగాఁ గూరుచున్నాఁడు.)

శంక—(ప్రవలా)

తే. గీ. అసమలూసాభ్యుకౌముదీవిసర యగుచుఁ
గూర్చిపండుపు నేత్రచిరములను
యీముదిత మేరదాఱింపు నామనమును
చంద్రమణిశ యాదుగ్ధజలభినట్లు.

బ్రహ్మ—(అన్నిని ప్రజ్వలంపఁజేసి) శంకరా! నీవేతితోఁ బార్వతిహస్తమును బ్రహ్మకొమ్మ.

శంక—(అట్లు చేయుచున్నాఁడు.)

పార్వతి—(భ్రులకొద్దేదము నభినయించుచున్నది.)

శంక—(ప్రవలా)

తే. గీ. కెలుబట్టినిమాత్రాని నీలతాంగి
ప్రలకొందినయంగము ల్లకన పాలిచె

నభినవవసంతసమయసమాగమమున
 మొగ్గదొడిగిన క్రొమ్మాపిమోకవోలె.

బృహ—వధూవరు లగ్ని హోతునకుఁ బ్రదక్షిణ మొనర్తురుగాక.

(ఇద్దఱు నట్లు చేయుచున్నారు.)

పార్వతి—(శంకరునిఁ జూచుచున్నది.)

శంక—(పార్వతినిఁ జూచుచున్నాఁడు.)

పార్వతి—(దృష్టి మరలించుచున్నది.)

శంక—(తనలో)

అ. గీ. చూడఁ దమకించుచున్న యీసుదతివృష్టి
 మాటిమాటికి సిగ్గున మరలుచుండె.
 వెలుదల నేటినీటివలన కెదురువోయి
 మరలినచ్చెను బేడిఁమాడ్కిఁ జనరి.

బృహ—(పార్వతిచేతిచే లాజహోమముఁ జేయించుచున్నాఁడు.)

పార్వతి—(పొగగొమ్ముట చే శ్రీమ నభినయించుచున్నది.)

శం—(తనలో)

ఉ. చెమ్మటచేతఁ బత్రిములు చెక్కులపై దిగజారఁగాఁ బొగ
 ల్గొమ్ముటఁ గాటుకల్లరఁగి కన్దనరక్తిమఁ జూపఁగా విలా
 సమ్మునకై ధరించినవసంతలతాంతము వాడ నీమె యా
 స్యగ్ము నుదీయచిత్తమున సల్పు నొకానొక రాగముద్రాణం.

బృహ—శంకరా ! నీవుపార్వతీపాదపద్మమును కేతులతో సన్నికంటివించు
 నుంచుము.

శంక—(ఁజూచునగు మొగముతో నూరకున్నాఁడు.)

కులపర్వతములు—(సంభ్రమముతో)

మహాత్మా! పృథూఁధూతుడగు పురోహితుఁ గాజ్ఞాపించిట్లు చేయవలయును.

ధూతిగణము—(సంరంభముతో) కులగిరులారా! త్రిలోకనియంతయును భగవం
 కుండ నీలలోహితుఁ డెట్లాజ్ఞాపింపబడుచున్నాఁడు?

బ్రహ్మ—(నవ్వుచు సుఖయులను వారించి) సర్వజననియామకము, స్వతఃపరీ
 నూణధూతమునను వేదమే యిట్లు కథించుచున్నది. కావునఁ జెప్పినట్లు చేయుము.

శంక—(ముఠుమకొన్న చేరులతోఁ బార్వతీపాదపద్మమును సన్నికం
మోపుచున్నాఁడు.)

బృహ—(కథితేచును సమాప్తముచేయుచున్నాఁడు.)

(శంకరుఁడుఁ బార్వతీని బ్రహ్మసేవ వసంస్కరించుచున్నాఁడు.)

బ్రహ్మ—(చేయొత్తి)

శే. గీ. అన్ని జగముల పరితంకుర్చి తైనమీకు

నెగకురి నఁనన్యసులభమూ నింకుఁజేరిమ

భువనబాలార్తి హారముల్ని సొదముఁ గాఁచి

తారకభక్తునియైనవసూరుఁ గోకఁడు.

(అని దీక్షించుచున్నాఁడు.)

వృక్షస్త్రీ—(ప్రవేశించి)

శే. గీ. ఒండొరులకుఁ దుల్యమురూపయతుల రగుమ

నతులబద్ధానురాగులైనట్టి మీకు

వెన్నెలకుఁ బడచుమామప వెలయుచీతి

యిట్టిదనరాని యొకఁజేరిమ పుట్టుఁ గాత.

(అని యార్చిక్షుతంబు చల్లుచున్నాఁడు.)

నార—(లేని దోసిలి యొప్పి) దేవా ! దేవకార్యమునిమిత్త మపరాధ సాస
మస్మకంబు మరల శరీరధారిగను దిను చరణారవింద సేవకుఁగను ననుబ్రహ్మిణింపుము.

శంక—మీ కెట్లు తిట్టమో యిటు లగుఁ గాక !

(అంతట రతీనసంతులతోఁ బూర్వాధికవిగ్రహాంజ్ఞై కాదుఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు)

అందఱు—

మ. పలపుం దియ్యదనంబు చిమ్మిలు నుహోభల్లంబు విశేషల రా

జల నమ్మానవుచేయిపట్టుచు నున్నె న్నిండె గుణానార గు

ఘ్నులకాంతానపాతంబు రుద్రనదానవపరిచిరగ్ని సుధాంబు దా

తలింపిన్నిల్లంబు తొంటికన్నుఁ గనువంజంబైనరూపంబాతోన.

అందఱు—(విస్మయము నిరూపించుచున్నారు.)

మీమ—

శా. క్రికల్పాణంబుకావగ తఁ దనయ న్లేపట్టె శిశ్వాస్మంబు నా

క్రికంకుఁడు మఱియపూర్వసుకృతో న్నెందఱు న న్బండెఁకున

నాకేత్రేణి సుజోరగంబులు స్ఫురన్నవ్యాకృతిం బాబువున్
లొకానంకరుగను పన్నుగండు సల్పువ్వెండి గన్నంకువున్.

శంక— ఇంకను నీమీ కావలయు ?

హిను— సకలనునోరగములు నిద్రించినవారి కింకనంక గోక యేయంతును ?

ఎన నిట్టపం గాక !

భరతవాక్యము.

మ తనగణ్ణోకను ల్పాయుం గురియుఁ గాత న్నప్పజ్జీ నిందుంకు పం
శీవచక్రముల భూతధాత్రి పులం నీవ్రతం బగు గాత స
జ్జువసంపన్నులు కన్నులు చ్చోలగుదు స్వాస న్నగత్యీతిగా
వననుం నిపుర విూరం గొప్పులు నిత్యానందుఁ జీరం దొనిక.

స చూ ప్తము .